

Pöytäkirjan liitteet

Suomen ortodoksisen kirkon kirkolliskokous

Valamon Kristuksen kirkastumisen luostarissa 21.-23.11.2022

Sisällysluettelo

Läsnäolijat	3–4
I täysistunnon esityslista	5–7
Esko Huovinen lähete keskustelu puheenvuoro asia 5	8
Ritva Bly lähete keskustelu puheenvuoro asia 5	9
Pirjo Halonen lähete keskustelu puheenvuoro asiat 4 ja 5	10
Teo Merras lähete keskustelu puheenvuoro asia 5	11–13
Heikki Huttunen lähete keskustelu puheenvuorot asiat 6 ja 10	14–15
Markku Salminen lähete keskustelu puheenvuoro asia 6	16
Mikael Sundkvist lähete keskustelu puheenvuoro asia 6	17
Metropoliitta Arseni lähete keskustelu puheenvuorot asiat 6,7,10,13	18–19
Ritva Bly lähete keskustelu puheenvuoro asia 6	20
Varvara Merras-Häyrynen lähete keskustelu puheenvuoro asia 6	21–22
Tuovi Haikala lähete keskustelu puheenvuoro asia 10	23
Varvara Merras-Häyrynen lähete keskustelu puheenvuoro asia 10	24–25
Tuovi Haikala lähete keskustelu puheenvuoro asia 11	26
Elina Palola lähete keskustelu puheenvuoro asia 11	27–29
Tuovi Haikala lähete keskustelu puheenvuoro asia 15	30
II täysistunnon esityslista	31
III täysistunnon esityslista	32–36
IV täysistunnon esityslista	37–43
V täysistunnon esityslista	44–45
VI täysistunnon esityslista	46–49
VII täysistunnon esityslista	50–55

Suomen ortodoksisen kirkon kirkolliskokous 21.-23.11.2022

Läsnäolijat

Liite 1

Edustaja	I täysistunto	II täysistunto	III täysistunto	IV täysistunto	V täysistunto	VI täysistunto	VII täysistunto
Arkkipiispa Leo	x	x	x	x	x	x	x
Metropoliitta Arseni	x	x	x	x	x	x	x
Metropoliitta Elia	x	x	x	x	x	x	x
Piispa Sergei	x	x	x	x	x	x	x
Bly Ritva	x	x	x	x	poissa	poissa	poissa
Haikala Tuovi	x	x	x	x	x	x	x
Hakkola Armas	x	x	x	x	x	x	x
Haltola Marju	x	x	x	x	x	x	x
Halonen Pirjo	x	x	x	x	x	x	x
Honkaselkä Timo	x	x	x	x	x	x	x
Huovinen Esko	x	x	x	x	x	x	x
Huttunen Heikki	x	x	x	x	x	x	x
Ihalainen Jarmo	x	x	x	x	x	x	x
Kasdaglis Anna	x	x	x	x	x	x	x
Lampropoulos Ioannis	x	x	x	x	x	x	x
Lang Dmytro	x	x	x	x	x	x	x
Laukkanen Sofia	x	x	x	x	x	x	x
Lumisalmi Erkki	x	x	x	x	x	x	x
Matsi Juhani	x	x	x	x	x	x	x
Mattila Mari	estyneenä ollessa varaedustajana Marju Haltola, jonka valtakirja on 21.11.2022 tarkastettu						
Merras Teo	x	x	x	x	x	x	x
Merras-Häyrynen Varvara	x	x	x	x	x	x	x
Nordell Risto	x	x	x	x	x	x	x
Oravalahti-Pehkonen Lea	estyneenä ollessa varaedustajana Pirjo Halonen, jonka valtakirja on 21.11.2022 tarkastettu						
Palola Elina	x	x	x	x	x	x	x
Patronen Marko	x	x	x	x	x	x	x
Riikonen Juha	x	x	x	x	x	x	x
Roszczenko Aleksander	x	x	x	x	x	x	x
Saarin Ulla	x	x	x	x	x	x	x
Salmikangas Anna-Katriina	x	x	x	x	x	x	x

Salminen Markku	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Sidoroff Mikko	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Sundkvist Mikael	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tanhuanpää Jaana	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tikkunen Veli Matti	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tolvanen Matti	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Toppila Liisa (nunna Elisabet)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tynkkynen Timo	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Esityslista

Kirkolliskokouksen I täysistunto 21. marraskuuta 2022 klo 13.00

1. Alkurukous

2. Läsnäolijoiden toteaminen ja tervehdysten lähettäminen

3. Patriarkan tervehdys

4. Arkkiepiispan avauspuhe

5. Esityslistan hyväksyminen

6. Asia 1. Puheenjohtajiston ja sihteeristön toteaminen sekä varapuheenjohtajien valitseminen

Kirkollishallituksen esitys

Puheenjohtajisto ja sihteeristö

Kirkolliskokouksen puheenjohtajistona on (OrtK 174/2007 40 §):

Puheenjohtaja	arkkipiispa Leo
1. varapuheenjohtaja	metropoliitta Arseni
2. varapuheenjohtaja	metropoliitta Elia

Kirkollishallitus (OrtK 174/2007 40 §) on nimennyt vuoden 2022 kirkolliskokouksen lakimieheksi Peter Saramon ja sihteeriksi hallintosihtecri Annaleea Kempvaisen.

Varapuheenjohtajisto

Kirkolliskokous (OrtK 174/2007 40 §) kutsuu 3. varapuheenjohtajaksi pappisjäsenen ja 4. varapuheenjohtajaksi maallikkojäsenen.

7. Ääntenlaskijoiden valinta

Valitaan kaksi ääntenlaskijaa kirkolliskokouksen ajaksi.

8. Asia 2. Kirkolliskokouksen asialuettelon vahvistaminen ja asioiden käsittely valiokunnissa

a) Kirkolliskokouksen asialuettelon vahvistaminen

Kirkollishallituksen esitys vuoden 2022 kirkolliskokouksen asialuetteloksi:

Kokouksen järjestäytyminen

1. Puheenjohtajiston ja sihteeristön toteaminen sekä varapuheenjohtajien valitseminen
2. Kirkolliskokouksen asialuettelon vahvistaminen ja asioiden käsittely valiokunnissa
3. Kirkolliskokouksen menojen kattaminen, päättäminen edustajien ja avustajien palkkioista

Kirkollishallituksen esitykset

4. Kirkon keskusrahaston tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus vuodelta 2021 sekä vastuuvapaudesta päättäminen
5. Keskusrahaston vuoden 2023 talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2024–2025
6. Itä-Suomen yliopiston tutkimusraportti ortodoksisesta kirkosta annetun lain ja kirkkojärjestyksen säännösten muuttamiseksi ja hallituksen esitykseksi
7. Kirkolliskokousaloite ukrainankielisen papin palkkaamiseksi
8. Kirkolliskokousaloite kirkon lakipalveluiden järjestelyistä
9. Kirkolliskokousaloite ortodoksisen matrikkelin laatimiseksi
10. Kirkolliskokousaloite seurakuntarakenteiden uudistukseen liittyvä tutkimus
11. Kirkolliskokousaloite osallistumisen toimintaohjelmasta
12. Kirkolliskokousaloite keskusrahastomaksun tason, määräytymisperusteiden sekä tarkoituksenmukaisen käytön arviointi ja selvitys niiden uudistamistarpeista
13. Kirkolliskokousaloite työryhmän perustaminen kirkolliskokouspäätösten tuloksellisuuden tutkimiseksi
14. Työryhmän ehdotus Suomen ortodoksisen kirkon kulttuuriperintöstrategiaksi
15. Suomen ortodoksisen kirkon barometrin käynnistäminen

Tiedoksi merkittävät asiat

16. Vuoden 2021 kirkolliskokouksen päätökset ja jatkotoimet
17. Kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelman seurantaraportin jatkoaika
18. Kirkkokalenterityöryhmän väliraportti
19. Koulutustoimikunnan väliraportti
20. Viestintäsuunnitelma
21. Keskusrahaston ja seurakuntien yhteiset tulos- ja taselaskelmat sekä Valamon luostarin ja Lintulan luostarin tilinpäätökset vuodelta 2021
22. Yhdistelmälaskelma, joka käsittää kirkon keskusrahaston tilinpäätöksen, Skiitta Oy:n tilinpäätöksen sekä Konevitsan ja Petsamon luostarien tilinpäätökset vuodelta 2021
23. Skiitta Oy:n talousarvio vuodelle 2023

b) Asioiden käsittely valiokunnissa

Asiasta päätetään kohdassa 11 (Kirkolliskokouksen työjärjestys 12§).

9. Asia 3. Kirkolliskokouksen menojen kattaminen, päättäminen edustajien ja avustajien palkkioista

Kirkollishallituksen esitys

Kirkollishallitus esittää kirkolliskokoukselle, että kirkolliskokouksen menot katetaan keskusrahaston varoista ja että edustajille, sihteeille ja avustajille suoritetaan palkkiot ja korvaukset seuraavasti:

1. Matkakorvaukset ja päivärahat toimihenkilöille maksetaan kirkon työehtosopimuksen mukaan.
2. Toimihenkilöiden osalta mahdollinen ylityö pidetään vapaana.
3. Edustajien ja avustajien majoitus sekä matkakorvaukset kokouspäivinä maksetaan suoraan kirkon varoista. Edustajat vastaavat mahdollisista puhelinkuluistaan itse. Palkkioina suoritetaan kokouspäiviltä puhemichistölle 50 euroa ja muille kokousedustajille 40 euroa. Palkkion lisäksi kokousedustajille korvataan kokouksesta aiheutuneet todelliset ansionmenetykset.
4. Valiokuntien puheenjohtajille ja sihteeille maksetaan palkkiona 50 euroa kokouspäivältä.
5. Edustajille ei makseta kokouspäiviltä erillistä päivärahaa.
6. Edustajien tulee hakea korvauksia kahden kuukauden kuluessa kirkolliskokouksen päättymisestä.

10. Lähetekeskustelu

11. Päätös asioiden käsittelystä valiokunnissa

Kirkollishallitus esittää, että asiat käsitellään valiokunnissa seuraavasti:

Hallintovaliokunta, asiat: 10, 13

Lakivaliokunta, asiat: 6, 8

Sivistysvaliokunta, asiat: 9, 11, 14, 15

Talousvaliokunta, asiat: 4, 5, 7, 12

12. Päätös seuraavan täysistunnon ajankohdasta

13. Ilmoitusasiat

14. Loppurukous

15. Istunnon päättäminen

***

Asia: Keskusrahaston vuoden 2023 talousarvio, sekä toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2024 - 2025.

301 Avustukset

4801 Peruskorjausavustukset

Kirkon kiinteistöstrategia edellyttää vuosittain huolehtimaan kiinteistöistä. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että korjausvelka kasvaa sillä vauhdilla, ettei näillä panostuksilla saavuteta tyydyttäviä tuloksia.

Meillä on kiinteistöpäällikkö, mutta hänellä ei ole työkaluja, tarkoittaen riittävää rahoitusta. Tämä rahoitus vastaa yksityishenkilön omakotitalon remonttia. Kirkkokunnan talous on kohentunut huomattavasti, rahaa on kerätty tileille. Taseen loppusumma on edelliseen vuoteen verrattuna noussut n. 400.000 € ja sijoitustoiminnan tuotot kahtena vuotena ovat nettona n. 290.000 €. Samaan aikaan kärsitään kiinteistöjen tekemättä jääneistä korjauksista, puutteet ovat jo hälyttäviä.

Ottaen huomioon ajankohdan, Suomi on sukeltamassa lamaan. Puutavaran ulkomaankauppa tyrehtyy, joten lähiaikoina rakennuskustannukset tulevat laskemaan ja kotimainen kysyntä lisääntyy. Inflaation kiihtyessä, rahaa ei tulisi makuuttaa tileillä ja samoin myös korkotaso on heikko. Talousarvioon varattu summaa ei voida pilkkoa kymmenelle seurakunnalle, vaan jaossa pitää olla tuntuva etupainotteisuus. Esimerkiksi jaettaisiin rahaa 3 - 4 seurakunnalle ja kohteet priorisoidaisiin ja seurakuntien kierto tulisi kolmivuotiseksi. Tällä järjestelyllä saataisiin useamman seurakunnan korjauskohteet lähtemään liikkeelle.

Seurakunnat voisivat suunnitella tulevat korjauksensa kiinteistölautakuntien ja kiinteistöpäällikön kanssa yhdessä, joten nämä olisivat tiedossa hyvissä ajoissa. Jokainen seurakunta tulisi huomioitua kolmen vuoden kierrossa.

Kiinteistöpäällikölle annettaisiin priorisointioikeus ja kiireellisyysjärjestyksen laatiminen. Ulkopuolisen rahoituksen hakeminen ja saaminen helpottaisi ja olisi vain eduksi. Lisäksi seurakunnat käyttäisivät isoimmista hankkeista lainarahoitusta. Tälle korjausrahoitukselle tulisi perustaa oma tili ja sinne tulisi siirtää vuosittain riittävästi varoja.

Tämän hetkinen tilanne on kestämaton; keskusrahastomaksut syövät seurakuntien rahoitustilannetta, heikentäen asiaa etenkin kiinteistöpuolella. On tärkeää antaa sellainen kuva kirkosta ja seurakunnista, että täällä tapahtuu ja kiinteistöt ovat kunnossa. Näin ollen myös henkilökunnan on hyvä työskennellä, ja seurakuntalaisten keskuudessa tyytyväisyys ja itsetunto nousevat kun ylläpito näkyy konkreettisesti; kiinteistöistä pidetään huolta ja yleisilme kohenee.

Asia 5 Keskusrahaston vuoden 2023 talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2024–2025

KP isä esipaimen, kunnioitetut esipaimenet, hyvät kirkolliskokousedustajat, Kirkon tilinpäätös on ollut ylijäämäinen uusien keskusrahastomaksun keräysperusteiden vaikutuksen aikana. Kuitenkin meillä on seurakunnissa vaikeuksia pitää yllä tuottavia kiinteistöjä, koska niiden tuotosta ei jää seurakuntiin riittävästi varjoja kiinteistöjen ylläpitoon ja korjauksiin. Tämän oikaisemiseksi on tehty kirkolliskokousaloite keskusrahastomaksun tason, määräytymisperusteiden sekä tarkoituksenmukaisen käytön arvioimiseksi ja selvittämiseksi niiden uudistamistarpeista. Olisi seurakuntalaisten edun mukaista, että seurakunnissa olevat niin sanotut lypsävät lehmät pidettäisiin kunnossa ja niiden tuotosta saisivat osansa sekä omistavat seurakunnat että keskusrahastomaksun kautta muutkin seurakunnat. Nykyisin kirkon tilinpäätöksen ylijäämällä kirkollishallitus tekee mm. sijoituksia kiinteistöihin eli seurakuntien tuottojen käytöstä päättääkin seurakuntien sijaan kirkollishallitus. Aikanaan, kun päätös keskusrahastomaksun perusteiden muuttamisesta tehtiin, edellytettiin seurantaa ja nyt olisi aika valmistella perusteiden oikaisua, kun tietoa on karttunut.

Keskusrahastomaksun korotuksen perusteena on ollut se, että palvelukeskus tuottaa palveluja kaikille seurakunnille. Käytännössä tämä ei kuitenkaan toimi. Helsingin seurakunta on maksanut entistä enemmän näistä palveluista keskusrahastomaksun kautta, mutta joutunut samalla kuitenkin järjestämään itse uskonnonopetusta, vapaaehtoistyön koordinoimista, viestintää ja kiinteistöjä koskevia palveluita sekä ostamaan lakipalveluita. Tiedossani ei ole muita seurakuntia, jotka maksavat erikseen kirkon kiinteistöpalveluista sen lisäksi, että siitä maksetaan keskusrahastomaksun kautta. Lakipalvelujen uudelleen järjestämisestä on tehty aloite 8, jossa ehdotetaan harkittavaksi monipuolisesti palvelujen hankkimista useammalta asiantuntevalta taholta vaihtoehtona yhdelle lakimiehelle. Lisäksi luottamushenkilöiden kaipaamia talousraportteja ei ole saatavissa, koska niiden räätälöinti on kuulemma kallista eivätkä hankitut ohjelmistot tue sellaisenaan haluttua raportointia. Herää kysymys, saavatko kaikki muut seurakunnat keskusrahastomaksun kautta niitä palveluita, joita tarvitsevat ja joista maksavat. Minusta vuoden 2021 kirkolliskokoukselle toimitettu raportti antoi tästä viitteitä. Talousarviossa annetaan tekemiselle raamit ja toivon, että talousvaliokunta ja hallintovaliokunta miettivät vakavasti tarvittavia toimenpiteitä tilanteen parantamiseksi.

Kirkkomme saa valtionapua, josta edelleen avustetaan ortodoksisen kirkkomuseon toimintaa, Valamon kirjastoa ja Valamoa konservattorin kustannuksissa. Niiltä osin kuin avustukset on kohdennettu henkilöstö- ja toimintakuluihin, kirkon pitää varmistua, että avustuksen saajan henkilöstö ja toimintakulut eivät merkittävästi muutu esimerkiksi lomautusten tai toiminnan supistamisen vuoksi ja jos niin tapahtuisi, pitäisi olla mahdollisuus periä annettu avustus takaisin. Valamon luostarin toiminta on ollut pitkään tappiollista ja talouden tervehdyttämiseksi on käynnistetty muutosneuvottelut. Koska kyse on merkittävistä muutoksista, olisi paikallaan toimittaa erityinen tilintarkastus kuten aiemminkin muutamia vuosia sitten on toimitettu kirkollishallituksen pyynnöstä.

Puheenvuoro

Pirjo Halonen <pirjo.halonen54@gmail.com>

ma 21.11.2022 16.11

Vastaanottaja: Kirkolliskokous <kirkolliskokous@ort.fi>

Esitin teknistä korjausta tilkinpäätökseen s3 kappaleeseen 3.

" Kirkolliskokous kokoontuu vuosittain ja jäsenet valitaan joka neljäs vuosi... istuntokaudelle 2020-2023 pitäisi olla istuntokaudelle 2019-2023.... Istuntokausi alkoi 1.6.2020 pitäisi olla 1.6.2019..."

Lisäksi kannatin edeltävää puheenvuoroa ja esitin vuokratulosta perittävää keskusrahastomaksun palauttamista kannettavaksi nettotuotosta bruttotuoton sijaan.

Pirjo Halonen

Lähetetty iPadista

Puheenvuoro asiassa 5 - Keskusrahaston talousarvio vuodelle 2023

Teo Merras <teo.merras@ort.fi>

ti 22.11.2022 11.17

Vastaanottaja: Kirkolliskokous <kirkolliskokous@ort.fi>

Hei!

Ohessa puheenvuoroni ko. asiassa.

Yt. i Teo

Kirkkomme tarvitsee kipeästi uusia tapoja tavoittaa seurakuntalaisia! Kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelmassa vuosille 2021–2025 todetaan, että olemme ”Kutsuva, kasvava ja kukoistava Kristuksen kirkko, jonka jokaisessa seurakunnassa turvataan korkeatasoinen jumalanpalveluselämä ja jonka piispojen ja pappien tehtävää opettajina ja hengellisinä ohjaajina vahvistetaan ihmisten Jumala-suhteen ja Kristukseen sitoutumisen lujittamiseksi.

Korkeatasoinen jumalanpalveluselämä on itsestäänselvyys. Merkittävä seikka on kuitenkin se, että olemme laaja maa, jossa etäisyydet ovat pitkiä. Ihmisten ei aina ole helppoa päästä osallistumaan jumalanpalveluksiin paikan päällä. Silloin ei myöskään piispojen ja pappien tehtävä opettajina voi toteutua.

Yksi uusi ja vaikuttava tapa tavoittaa ihmisiä on jumalanpalvelusten striimaukset!

Korona-pandemia sai aikaa totaalisen toiminnan seisahtamisen. Seurakunnat joutuivat vaikean tilanteen eteen pyrkiessään tavoittamaan ihmisiä. Pelko väkikadosta ja ihmisten menettämisestä oli todellinen. Kukin seurakunta ja jumalanpalvelusyhteisö ryhtyi voimiensa ja resurssiensa mukaan striimaamaan palveluksia ja muita tapahtumia verkossa.

Näin tapahtui myös Uspenskin katedraalissa. Lahjakkaiden ja osaavien seurakuntalaisten ja kirkon papiston ja kanttorien yhteistyönä käynnistettiin pika pikaa jumalanpalvelusten lähettäminen seurakunnan Youtube-kanavalla. Alusta alkaen striimeissä pyrittiin korkeaan laatuun niin kuvassa kuin äänessäkin. Jokaisen jumalanpalvelusyhteisön oma striimi eri puolilla Suomea on arvokas ja tärkeä, mutta Uspenskin striimin ajateltiin olevan erityisen tärkeä laajemman yleisön tavoittamisessa ja näin tapahtuikin. Nyt pandemian helpottaessa eivät monet muut yhteisöt ja seurakunnat ole nähneet

mahdollisena jatkaa striimauksia, koska ne vaativat paljon taloudellisia resursseja ja sitovat henkilöstöä. Uspenskin striimejä ei olla lopettamassa.

Hyvin nopeasti Uspenskin palvelukset tavoittivat tuhansiin ulottuvan yleisön. Tässä muutamia tilastotietoja:

18.3.2020 striimattiin ensimmäinen palvelus, joka oli EPL. Tämän jälkeen kanavan striimit ja videot ovat keränneet 337 000 katselukertaa ja kanava on saanut yli 1900 uutta seuraajaa.

Katsotuin palvelus on häästriimaus kahden vuoden takaa. Katselukertoja sillä on 9300. Toiseksi suosituin on vuoden 2020 pääsiäisyön striimi, joka sekin on kerännyt lähes 9000 katselukertaa. Youtube-kanava on parhaimmillaan kerännyt 6500 katselukertaa päivässä.

Tänä vuonna on kertynyt tasaisesti n. 7000 katselukertaa kuukaudessa.

Katsojia striimausten aloitamisen jälkeen on ollut 29 eri maasta, 86% Suomesta.

Nämä luvut vahvistavat sen, minkä olemme jo olettaneetkin. Palveluksia seurataan, ei pelkästään Helsingistä ja Suomesta, vaan ympäri maailmaa. Meihin kirkon työntekijöihin ollaan lähes viikoittain yhteydessä ja kiitetään mahdollisuudesta päästä edes striimin välityksellä osallistumaan palvelukseen. Samoin kiitetään kirkon perustyöstä: opetuksesta ja ohjauksesta.

Striimaus tällä tasolla ja laajuudella ei ole mahdollista ilman taloudellista panostusta. Helsingin seurakunta on kattanut tähän mennessä kaikki striimauksesta aiheutuneet kulut. Jokainen käytetty euro on kuitenkin mennyt koko kirkon hyväksi ja näin kuuluukin mennä.

Jatkossa striimauksia on tarkoitus jatkaa, vaikka pandemia jo hellittää. Niin merkittävä on niistä saatu palaute juuri tästä kirkon perustehtävän hoitamisesta. Myös kirkkomme hyötyy näistä striimeistä. Tulevan kevään televisioitava pääsiäispalvelus on tarkoitus toteuttaa pääosin Uspenskissa jo olevalla tekniikalla. Samoin ensi syksyn merkittävä tapahtuma, Tomos-asiakirjan 100-vuotisjuhla edellyttää valmiutta striimata mm. patriarkan vierailun juhla jumalanpalvelus.

Esitän, että Suomen ortodoksisen kirkon talousarviosta (KP 301, Avustukset ja

yhteistyösopimukset) varataan 10 000 euron määräraha striimauskulujen kattamiseksi yhteistyössä Helsingin seurakunnan kanssa. Kokonaiskustannus striimauksista Helsingin seurakunnalle on vuosittain minimissään 25 000 euroa. Tätä kulun jakaminen kirkon kanssa yhteistyössä on ensiarvoisen tärkeää!

*****

Teo Merras, rovasti
Helsingin ortodoksinen seurakunta
P. +358 40 540 3200

Kirkkolaki ja mp Arsenin esitys

asiat n:o 6 ja 10.

Arvoisa puheenjohtaja, isä Espaimen, arvoisat kirkolliskokousedustajat.

Kanonisen tradition soveltaminen 2000-luvun suomalaiseen toimintaympäristöön ja nykyaikaiseen oikeusvaltioon on iso hanke, se on teologinen tehtävä, ei pelkästään juridinen. Kiitän tutkimusraportista lakimme ja kirkkojärjestyksemme säännösten muuttamiseksi ja onnittelen Itä-Suomen yliopiston työryhmää tähän asti tehdystä työstä. Kiinnitän huomiota pariin yleiseen seikkaan ja totean, että käsitykseni mukaan työtä on jatkettava. Tätähän edellyttää tavanmukainen lainvalmistelukin.

Tutkimusraportin säädösesityksissä piispan asemaa selkiytetään ja vahvistetaan, mutta niissä puhutaan piispasta ja piispainkokouksesta vain kokonaiskirkon tasolla. Puhutaan piispasta ilman hiippakuntaansa, ilman sitä tehtävää, johon hänen vihkimyksensä hänet liittää ja johon hänen asemansa kirkon rakenteessa perustuu. Piispa ei kuitenkaan ole ns. yksittäisvirkamies, kuin ufo tai drooni joka laskeutuu vierailulle ja sitten häipyä, vaan kirkon vanhan tradition puhettavan mukaan piispa on avioliittoon verrattavassa suhteessa hpk:aan. Meidän olisikin seuraavaksi paneuduttava siihen, kuinka piispan asemaa ja työtä hiippakunnan johdossa voidaan säädösten tasolla kehittää, samalla tavalla kuin tässä esityksessä hahmotellaan tukea piispainkokouksen työlle (mitä tyydytyksellä tervehdin). Piispan asemalla ja tehtävällä on suora yhteys kirkon hallinnolliseen rakenteeseen, jota tämä raportti ei käsittele. Siinä kuitenkin esitetään säädettäväksi, että "Kirkon perusyksikkö on hiippakunta, jota johtaa piispa" Mutta emme ole selvillä mitä tämä tarkoittaa. Tarkoitan esimerkiksi kysymystä, tulisiko kirkkomme rakenteessa hpk:an olla juridinen henkilö, kun nyt srk:at ovat sitä. En voi piispojen tehtäviä ja asemaa miettiessäni olla ajattelematta, että yleisesti olemme kirkkomme rakenteen suhteen tärkeässä taitekohdassa. Olemme muodostaneet ja edelleen muodostamme useita maakuntia käsittäviä megaseurakuntia, ja niiden sisällä on tällä hetkellä kaksi mallia järjestää paikallinen elämä – kappeliseurakunnat ja toiminta-alueet. On tarpeen tarkastella uudistuksen nykyistä vaihetta ja sen suhdetta kanonisen tradition antaman malliin. Tässä kohtaa mp Arsenin esitys on kiitettävä ja kannatettava.

(Tervehdin tyydytyksellä esitykseen sisältyviä parannuksia piispojen päätöksenteon ja sen tasokkaan valmistelun ja asioiden esittelyn tueksi. Projektiryhmä ehdottaa erillisen kanonisen toimikunnan perustamista valmistelemaan piispan tai piispainkokouksen päätöksiä näissä asioissa: parantaa läpinäkyvyyttä ja kaikkien osapuolten oikeusturvaa.)

Nähdäkseni palvelukeskuksen johtajan ja lakimiehen on oltava kirkon jäseniä. Kanonisen oikeuden periaate on kokonaisvaltaisuus kirkon hallinnossa. Kirkkomme klassisten opettajien ajattelussa hengellisyys tarkoittaa käytännöllisyyttä: uskon tulee näkyä tekoina. Kirkon hallintoa koskevissa kanoneissa säädetään, että kirkon uskon ja lähetystehtävän tulee johtaa kirkon hallintoa, ja piispan keskeinen tehtävä on olla tämän kokonaisuuden takuumies. Tässä valossa ei ole mahdollista erottaa kirkon hallinnosta osa-alueita, joita ortodoksinen usko ja elämännäkemykset eivät koskisi. Perustelutekstin kuvaus ei vastaa tätä kokonaisvaltaisuuden ajatusta: "Hiippakunnan piispa kuitenkin johtaa, ohjaa ja valvoo papistoa ja kantoreita kirkon sanoman oikeaa opetusta ja julistamista sekä jumalanpalvelusten ja muiden pyhien toimitusten oikeaa suorittamista koskevissa asioissa." Tässä ei mainita kaikkia kirkon elämän alueita, esim talouden hoitoa kirkon opetuksen mukaisesti, tai sakraalitulojen asianmukaista huoltoa, joiden valvonta kanonisen periaatteen mukaan myös kuuluu piispalle. Onko tässä heijastus luterilaisen teologian ns maallisen ja hengellisen regimentin ajatuksesta, jota ortodoksinen opetus ei tunne?

Olemme nähneet, että kirkon omien jäsentenkin hoidossa esimerkiksi taloudesta on voitu päättää piittaamatta kirkon varsinaisista tehtävistä = kokemusperäinen tieto kirkon opista ja toiminnasta ei ole itsestään selvyyttä. Tämä ongelma ei nähdäkseni poistuisi, jos kirkon keskushallinnon keskeisillä paikoilla olisi

henkilöitä, joiden kompetenssiin ei kuulu tietoinen ortodoksisen kirkon jäsenyys. Kirkon jäsenyyden merkityksen väheneminen = ortodoksi mutta ei kirkon jäsen. Tätä ajattelua ei ole syytä vahvistaa säädösten tasolla.

Säädöksissä tulee tukea piispan ja papin välistä luottamusta. Lisäehdokkaasta esitetyt säädökset eivät mielestäni edistä tätä päämäärää. Kanoninen vaatimus yksiselitteinen: pappi toimii aina ja poikkeuksetta piispansa valtuutuksella. Papiston täydentävä koulutus lisää osaamista kirkkomme pastoraalisessa tehtävissä ja hallinnossa.

Lopuksi olisin vähän ihmetellyt esityksen viittaukseen ”ortodoksisissa maissa vallitseva käytäntö”. Historiallisesti ortodoksisissa maissa ja kaikkialla missä kirkkomme elää, hallinnossa on monenlaisia ratkaisuja. Näistä asioista yllättävän monia erilaisia ratkaisuja eri ortodoksisissa kirkoissa. Ei ole syytä korostaa oman hallintomme erinomaisuutta eikä epäillä sitä pätevänä sovellutuksena kanonisesta traditiosta. Eräs esimerkki on maallikoiden osallistuminen päätöksentekoon. Esityksen tekstissä todetaan: ”maallikoiden osallistumista kirkon hallintoon ja myös piispojen ja pappien valintaan sisältävää mallia ei tunneta muissa maissa”. Nyt kuitenkin voimme juuri näinä päivinä seurata Kyproksen arkkipiispanvaalin tv-keskusteluita, koska 18.12. toimitetaan kansanvaali, johon voivat osallistua kaikki Kyproksella asuvat ortodoksiset kristityt. Kansanvaalissa 3sta eniten ääniä saaneesta Kyproksen kirkon pyhä synodi valitsee arkkipiispan.

Heikki Huttunen 21.11.2022

Puheenvuoro lähetekeskustelussa asiassa nro 6

Korkeasti pyhitetty arkkipiispa, arvoisat esipaimenet ja kirkolliskokousedustajat:

Pidän hyvänä, että esitys lain ja kirkkojärjestyksen muuttamisesta on saatu nyt hyväksyttävään muotoon – pitkän ja huolellisen valmistelun tuloksena.

Hyvää hallintoa sekä kirkon autonomiaa edistää se, että lakiin jää vain välttämättömät säädökset. Kirkkojärjestyksessä on jatkossakin mahdollista tarkemmalla tavalla säätää kirkon elämään vaikuttavista asioista.

Viitaten arkkipiispan puheeseen totean, että kirkon itseymmärryksen kannalta riittävä kanoninen näkökulman on oltava esillä myös säädöksissä. Se ymmärtääkseni ole ristiriidassa aiemmin Suomessa hyväksytyjen säädösten tai eurooppalaisen oikeuskäytäntöjen valossa.

Subjektiiivisesta näkökulmastani näen joitakin epäjohdonmukaisuuksia esityksessä (mm. piispan rooliin liittyen tehtävien suhteen, juridisten vastuiden määrittely paikallisuuden ja ”keskushallinnon”), mutta samalla on todettava, että en näe kuitenkaan mitään tarvetta lisävalmistelulle. Luotan, että lakivaliokunta tuo täysistuntoon tässä kirkolliskokouksessa päätettäväksi hyvän ja tasapainoisen esityksen tehdyn huolellisen valmistelun pohjalta.

Puheenvuoro, asia 6 Mikael Sundkvist

Mikael Sundkvist <mikael.sundkvist@ort.fi>

ma 21.11.2022 14.13

Vastaanottaja: Kirkolliskokous <kirkolliskokous@ort.fi>

Esitys uudeksi laiksi on monissa kohdin oikein hyvä. Varsinkin piispanviran luonne on siinä huomioitu kirkon perinteelle sopivalla tavalla. Tässä suhteessa ainoa poikkeus, ja aika radikaali sellainen, on papiston ja kanttorien valintatapa seurakunnan palvelukseen. Tässä piispan tehtävä rajoittuu ehdokasasetteluun ja lausunnon antamiseen. Hän ei voi enää jättää muodollisesti pätevää hakijaa valintaprosessin ulkopuolelle, vaikka hän näkisi seurakunnan toiminnan kannalta tämän välttämättömänä.

Lakiesityksen selityksessä kerrotaan, miksi tähän on päädytty. Ehkä tämä ratkaisu on toistaiseksi paras vaihtoehto, ts. niin kauan kuin pappien ja kanttorien työnantaja on seurakunta eikä hiippakunta. Mielestäni valintatapa on kuitenkin hyvinkin ongelmallinen kirkkoherran valinnan ollessa kyseessä. Kirkkoherran valinnan tekisivät jatkossakin seurakunnan äänioikeutetut jäsenet. Osallistuminen kirkolliisiin vaaleihin on tunnetusti vähäistä. Jos jollakin kirkkoherraksi pyrkivällä on laaja verkosto tuttuja ja sukulaisia seurakunnan alueella, hän pystyisi aika helposti mobilisoimaan heitä äänestämään itseään. Pääsyä ääniharavaksi voi helpottaa myös se, jos vaalit järjestetään postivaaleina tai tietotekniikan avustuksella. Jos kyse on henkilöstä, joka piispan arvion mukaan ei ole sopiva kirkkoherran tehtävään, tilanne on jo kriittinen.

Vaikka kyse on vain teoreettisesta riskistä, mielestäni kirkko ei voi sitä ottaa. Jos mikään juridinen seikka ei sitä estä, myös kirkkoherran tulisi olla valtuuston valitsema. Äänioikeutettuja seurakunnan jäseniä voi jollakin toisella tavalla osallistaa valintaprosessiin, ehkä siten, että heitä kuullaan ennen valtuustossa tapahtuvaa valintaa.

Lähetekeskustelun puheenvuoroni

Metropoliitta Arseni <metropoliitta.arseni@ort.fi>

ma 21.11.2022 17.01

Vastaanottaja: Kirkolliskokous <kirkolliskokous@ort.fi>

ASIA 6:

Lakiesityksessä on selvennyksiä piispojen työoikeudelliseen asemaan, ehdotus kanonisen päätöksenteon parantamiseksi, vaaleihin liittyviä kysymyksiä ja muita erillisiä kysymyksiä. Työtä lakiuudistuksen tiimoilta on vielä jatkettava.

Lain toisen luvun pykälää 6 a koskien hiippakuntajakoa muutoilisin, huomioiden nykyisen jäsenkehityksen kirkossa seuraavasti: "Kirkko muodostuu yhdestä (kolmesta) tai useammasta hiippakunnasta..." Tämä muotoilu mahdollistaa nykyisen ja jopa kasvavan hiippakuntien määrän.

Näen ongelmalliseksi pykälässä 7 mainitun piispainkokouksen avuksi esitetyn kanonisen toimikunnan siinä mielessä, ettei kanonisteja ole kirkossamme KJ:n edellyttämää toimikunnan jäsenmäärää. KJ 48 c edellyttäisi, että toimikunnassa olisi vähintään neljä ja enintään 7 jäsentä.

Papistoa ja kanttoreita koskevan pykälän 9 kohta c, joka koske seurakunnan papiston ja kanttorin valintaa (erikoista että otsikossa papisto on monikossa ja kanttori yksikössä) on nähdäkseni tarpeeton muutos. Esityksessä sanotaan: Muut kelpoisuusehdot täyttävät voivat pyynnöstä olla lisäehdokkaina... KJ:n pykälässä 100 mainitaan asiasta, mutta se ei käsittäkseni edellytä piispaa myöntämään paikkaa hakeneelle oikeutta tulla lisäehdokkaaksi sen paremmin kuin nykyinenkään kirkkojärjestys.

Samana pykälä 9 kohta d herättää myös kysymyksiä. Jos papiston ja kanttorien työnantajaa edustaa seurakunta, niin kuka jatkossa vastaa kirkkoherran ja mahdollisesti hänen kanttorina olevan puolisonsa kehityskeskustelusta? Kuka jatkossa antaa lausunnot seurakuntien toiminta- ja taloussuunnitelmista? Tämä pykälähän rajaa piispan johtamaan, ohjaamaan ja valvomaan papiston jäseniä ja kanttoreita kirkon sanoman oikeaa opetusta ja julistusta sekä jumalanpalvelusten ja muiden pyhien toimitusten oikeaa suorittamista koskevista asioista. Mainitsemani kehityskeskustelut ja lausunnon antaminen eivät näin ollen jatkossa kuuluisi piispan tehtävänä. Esitys jättää KJ:n osalta vastaamatta kenenkään tehtäviä ne sitten olisivat?

KJ:n 63 pykälän kohta kuusi lisätty yksi sana herättää kysymyksen. Kohdassa sanotaan: Hiippakunnan piispan tehtävänä on "huolehtia TARVITTAESSA kirkkoherra, papin, diakonin ja kanttorin tehtävien väliaikaisesta hoitamisesta. Nykyisestä KJ:stä puuttuu tuo tarvittaessa, ja se on nähdäkseni turha lisäys, koska velvoite hiippakuntapiispalle säilyy ihan samana.

KJ:n pykälän 26 Kuopion ja Karjalan hiippakunnan vaalialueita koskevaan esitykseen tekisin muutoksen, että Valamon ja Lintulan luostarit siirrettäisiin hiippakunnan II vaalialueeseen, koska Heinävesi kuuluu Pohjois-Karjalaan. Korjaisin myös luostarien nimet virallisiksi eli Kristuksen kirkastumisen ja Pyhän Kolminaisuuden luostariksi. Valamo ja Lintulahan eivät ole niiden viralliset kirkolliset nimet vaan menneeseen historialliseen asuinpaikkaan liitetyt epäviralliset kutsumanimet.

Kirkkojärjestyksessä on mainittu seurakuntaa pienemmäksi yksiköksi kappeliseurakunta, mutta ei toiminta-aluetta. Nähdäkseni olisi hyvä, että uudistuksen myötä otettaisiin käsittelyyn myös kysymys yksiselitteisestä ja yhdenmukaisesta käsitteestä.

ASIA 7:

Tällä hetkellä Itä-Ukrainasta sotaa paenneita – pääosin venäjänkielisiä – on maassamme jo yli 40.000, vaikka heistä on rekisteröityneitä kuitenkin vielä vajaa 40.000. Heistä arvellaan noin 70 %:n olevan ortodokseja ja mahdollisesti 10-20% näistä on kirkollisesti aktiiveja. Osalle pakolaisista paluu tuhotulle kotiseudulle, vaikka se

vapautuisikin, tai kotimaahan, ei enää ole helppoa tai edes mahdollista. Näin ollen voidaan olettaa, mikäli sota jatkuu vielä pitkään, että osa pakolaisista jää asumaan Suomeen, saa kotipaikkaoikeuden sekä sosiaaliturvatunnuksen ja voi sitten halutessaan rekisteröityä seurakuntaan.

Koska kirkon väkimäärä on yhtäältä syntyvyyden vähenemisen ja luonnollisen poistuman sekä kirkosta eroamisten seurauksena pienentynyt, voivat pakolaiset mahdollisesti tuoda tulevaisuudessa lisää jäseniä kirkkoon. Ja vaikka näin ei olisikaan, on meidän otettava pakolaiset vastaan niin kuin kirkkomme opettaa. Kannatan aloitetta edellyttäen, että toimi on vain määräaikainen ja pakolaiset, mikäli jäävät maahan, ohjataan seurakunnan yhteyteen muodostamatta heistä kielellistä gettoa seurakuntien sisään.

Jos toimeen myönnetään määrärahat ja se pannaan avoimeksi on syytä muistaa, että aloitteessa edellytetään palkattavan papin osaavan ukrainaa, eikä vain venäjää. Sen lisäksi hänen voitaisiin edellyttää osaavan paljon muutakin, mikäli henkilön odotetaan ohjaavan pakolaisia kirkkomme jäsenyyteen ja maan kansalaisuuteen.

ASIA 10:

Kirkon seurakuntarakennetta uudistettiin liittämällä taloudelliseen ahdinkoon suistumassa olleita, tai siihen jo joutuneita seurakuntia varakkaampiin. Kuten muistamme, uudistushanketta markkinoitiin sillä, että papiston resurssit vapautuu pastoraaliseen työhön ja liitoksista tulee kirkolle taloudellisia säästöjä.

Tekemälläni aloitteella haluan kiinnittää huomion kysymykseen, missä määrin seurakuntaliitokset ovat tuoneet toiminnan todellisia muutoksia ja säästöjä niissä osin uusia seurakuntia, joissa papilla ei enää ole hallinnollista työtä. Uudistuksen myötä jumalanpalvelusten ja toiminnan määrän voisi olettaa lisääntyneen huomattavassa määrin Kotkassa, Kouvolassa, Haminassa, Hämeenlinnassa, Lahdessa, Iisalmessa, Ilomantsissa, Vaasassa, Kajaanissa ja Lapissa, joissa resurssit ovat pysyneet ennallaan ja mikäli entisen kirkkoherran tietotaitoa ei ole hyödynnetty seurakunnan hallinnossa. Mutta onko toiminnassa tapahtunut lisäystä? Rautalampi, joka myös oli yksi liitetyistä entisistä seurakunnista, menetti liitoksen myötä työparinsa, joten en maininnut sitä tuossa luettelossa, mikäli joku teistä pani sen merkille.

Kahden rinnakkaisen käsitteen, siis kappeliseurakunnan ja toiminta-alueen, käyttö ei mielestäni ole hyvä käytäntö, joten kirkkojärjestyksen uudistuksessa pitäisi nyt löytää kaikille sopiva käsite.

ASIA 13:

Tein aloitteen kirkolliskokouksen päätösten tuloksellisuudesta toiminnan ja talouden kannalta, eli kysymykseni on, ovatko kaikki kirkolliskokouksen päätökset pantu toimeen ja toimeenpano myös saatettu loppuun. Oletan kirkolliskokousedustajien olevan kiinnostuneita siitä, tehdäänkö täällä päätöksiä, joita ei mahdollisesti panna toimeen tai toimeenpano jätetään syystä tai toisesta kesken ja se unohtuu. Kirkolliskokousten yhteydessä on todettu edellisen vuoden kokouksen päätökset ja niistä seuranneet jatkotoimenpiteet, mutta kontrolli päätettyjen asioiden toimeenpanon loppuun viemisestä pysähtyy siihen.

Asia 6 Itä-Suomen yliopiston tutkimusraportti ortodoksisesta kirkosta annetun lain ja kirkkojärjestyksen säännösten muuttamiseksi ja hallituksen esitykseksi

KP isä esipaimen, kunnioitetut esipaimenet, hyvät kirkolliskokousedustajat, Kirkolliskokous päätti vuosi sitten, että laki ortodoksisesta kirkosta tarvitsisi muutoksia 9 pykälään ja lisäksi pitäisi selvittää neljän aloitteen osalta tarvittavia pykälämuutoksia. Nyt meille esitetään pakettia, jossa on 36 muutettua pykälää ja neljästä aloitteesta kolme sisältyy näihin. Yhden aloitteen sisällön pois jättämistä ei ole perusteltu. Sen sijaan mukaan on otettu yksi aihealue kirkolliskokouksen päätöksen ulkopuolelta. Lisäksi viime vuoden kirkolliskokous päätti lähettää jatkovalmisteluun 8 kirkkojärjestyksen pykälää ja nyt meille esitetyssä paketissa on 31 muutettua pykälää. Näin ollen sekä lain että kirkkojärjestyksen osalta käsiteltävien pykälien määrä on nelinkertaistunut valmistelussa. Kyseessä on siis varsin laaja säädösmuutospaketti. Perusteluissa oli paljon hyviä pohdintoja ja selkeästi vakavaa yritystä ratkaista tunnistettuja ongelmia – kiitokset siitä valmistelijoille.

Lainvalmistelun prosessi jaetaan oikeusministeriön laatimassa oppaassa 7 vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on esivalmistelu ja toinen vaihe on perusvalmistelu, jossa osana pykälävalmistelua kuullaan sidosryhmiä kuten seurakuntia, hiippakuntia, järjestöjä ja kirkon jäseniä. Lisäksi valmisteluun kuuluu vaihtoehtoisten ehdotusten tekemistä sekä vaikutusarvioiden laatiminen. Nämä puuttuvat ehdotuksesta. Näiden puutteiden vuoksi voidaan todeta, että perusvalmistelu on oleelliselta osaltaan kesken.

Ehdotetussa lakipaketissa on kaksi asiaa, joista tarvitsemme säädökset, nimittäin poikkeusolot ja kolttien edustus valtuustossa ja kirkolliskokouksessa. Nyt tehdyt ehdotukset ovat kuitenkin ongelmallisia ainakin seuraavista syistä:

- Poikkeusolojen säännökset on pitkälti muotoiltu ehdotuksessa samanlaisiksi kuin evankelis-luterilaisen kirkon laissa, mutta sen lain 3 §:n nojalla sähköinen kokous on yksi normaaleista kokousvaihtoehdoista. Meille nyt tehdyssä ehdotuksessa kirkollishallitus voisi toteuttaa valtuuston toimivallan siirron kirkkoherralle heti, jos tiettyyn kokouspaikkaan ei päästä kokoontumaan ja siirtää kirkolliskokouksen oleellista toimivaltaa vastaavasti itselleen. Hyvin muistamme, että pandemian johdosta julistettujen poikkeusolojen aikana pystyimme varsin hyvin toimimaan sähköisesti kokoustaamalla eivätkä toimivallan siirrot olisi olleet tarpeen.
- Kolttien edustuksesta valtuuston osalta malli näyttää selkeältä, mutta kolttien kyläkokouksen 14.11.2022 antaman lausunnon mukaan siinäkin on ongelmia, jotka olisivat olleet ratkottavissa, jos vuoropuhelua olisi käyty. Lisäksi raportin ehdotuksen mukaan kirkolliskokouksessa lisättäisiin pohjoisen maallikkojen edustusta yhdellä ja vähennys tehtäisiin muualta. Pidän selvänä, että pohjoisen kolttialueelta tuleva edustaja on tietenkin myös laajemmin seurakuntansa ja hiippakuntansa asiantuntija ja siinä tehtävässä häntä pitäisi myös käyttää eikä hän voi näin ollen korvata Karjalan tai Helsingin hiippakunnan edustajaa.

Lakihanketta koskevassa tutkimusraportissa on esitetty ongelmia, joihin on yritetty löytää ratkaisuja sääntelyä lisäämällä. Tarkastelusta puuttuu kuitenkin se vaihtoehto, että olemassa olevaa kansallista lainsäädäntöä, mm. hallintolakia ja työlainsäädäntöä, noudatettaisiin kirkon kaikilla tasoilla! Itse kannattaisin sen vaihtoehdon vahvempaa esille tuomista. Lisäksi vierastan kovasti sitä, että kansalliseen lainsäädäntöön tuodaan tarpeettomasti ulkopuolisia tahoja. Meidän on hyvä pitää suhteita yllä ekumeeniseen patriarkaattiin ja käydä asioista vuoropuhelua, mutta siihen ei tarvita sääntelyä.

Kun vuorovaikutuksellinen valmistelu sidosryhmien kanssa on tehty ja pykäläluonnokset valmiit, seuraa lausuntokierros, jossa jokaisella kiinnostuneella taholla pitää olla mahdollisuus antaa lausunto. Sen jälkeen tehdään pykäläin jatkovalmistelua ja vasta sitten asioiden käsittely kirkolliskokouksessa voi jatkua.

Kirkolliskokous 2022

Asia 6, Itä-Suomen yliopiston tutkimusraportti lain ja kirkkojärjestyksen säännösten muuttamiseksi

Arvoisat isät esipaimenet, hyvät kirkolliskokousedustajat!

Käsillämme oleva laki- ja kirkkojärjestysmuutosehdotusten paketti on sangen perusteellinen ja laaja, mistä kiitos valmistelijoille. Olen samaa mieltä edellisten puhujien kanssa, että valmistelua täytyisi kuitenkin jatkaa. Pidän hyvänä asiana sitä, että piispan kanonista asemaa ja ohjausvaltaa suhteessa seurakuntien pappeihin, diakoneihin ja kanttoreihin on haluttu eriyttää työoikeudellisesta suhteesta, joka taas muodostuu työnantajaan, useimmiten seurakuntaan. Muutama seikka on tässä eriyttämisessä kuitenkin vielä jäänyt huomioimatta tai on ehkä huomioitu, mutta vasta äskettäin tekstiin tutustuneelle lukijalle ei kuitenkaan täysin avaudu.

Kirkkojärjestyksen pykälässä 94 koskien seurakunnan neuvoston tehtäviä ehdotetaan muutettavaksi vain ensimmäisen momentin ensimmäinen kohta koskien seurakunnan yleistä johtamista. Pykälän loppuun olisi siis edelleen jäämässä seuraava maininta:

Seurakunnan neuvoston päätös papin, diakonin ja kanttorin työsuhteen päättämisestä edellyttää hiippakunnan piispan suostumusta.

Lakiehdotuksessa esitellään aiemmin hyvin perustellusti pappien toimituskieltoon joutumisen vaikutuksia työsuhteeseen. Joskus voi kuitenkin olla tilanne ettei työntekijän irtisanomiseen välttämättä liitykään mitään kanonista virhettä tai laiminlyöntiä vaan jotain aivan muuta ongelmaa. Tällaisessa puhtaasti työoikeudellisessa tilanteessa seurakunnat olisivat siis kuitenkin edelleen itsenäisinä työnantajina riippuvaisia hiippakunnan piispasta? Seurakunnan hengellistä työtä toki tehdään piispan ohjauksessa ja valvovan silmän alla, mutta kun piispa ei kuitenkaan ole työnantajan edustaja, niin olisiko parempi sanamuoto tässä "...edellyttää hiippakunnan piispan kuulemista asiassa."? Kaikki kanttorit eivät myöskään ole pappeuden asteisiin vihittyjä, jolloin kanoninen suhde on hieman erilainen.

Toinen vastaava epäselvä kohta on mielestäni kirkkojärjestyksen pykälä 63:

Sieltä ehdotetaan poistettavaksi kohdat 5 ja 6 koskien mm. piispan esimiesasemaa pappien ja kanttorien lomien ja työvapaiden suhteen, mutta kuitenkin ehdotetaan jätettäväksi kohta 7 lisättynä sanalla tarvittaessa eli *piispa huolehtii tarvittaessa pappien ja kanttorien tehtävien väliaikaisesta hoitamisesta*. Milloin on se "tarvittaessa" hetki, jos kerran piispa ei enää lomaa ja työvapaita myönnä eikä muutenkaan ole työnantajan asemassa seurakunnan työsuhteissa? Kuka tästä tehtävien väliaikaisesta hoitamisesta huolehtii muulloin kuin tuolloin "tarvittaessa"?

Lakimuutoksen perusteluissa mainitaan, että *säännöksen kohtaan pappien ja kanttorien tehtävien väliaikaisesta hoitamisesta lisätään sana "tarvittaessa", mikä tarkoittaa, että esimerkiksi lyhytaikaiset papin tai kanttorin sairaus- tai muut poissaolot eivät vaadi heti piispan toimenpiteitä*. Tämä perustelu tekee mielestäni asiasta entistä epäselvemmän: onko piispalla siis työnantajan esimiesasema huolehtia sijaisista vai eikö ole?

Edellä mainitut kohdat vaatisivat mielestäni selkeyttämistä, jotta säännöksiin ei jäisi tulkinnanvaraa ja sen myötä toimintapoihin eroja eri seurakuntien ja hiippakuntien kesken.

Varvara Merras-Häyrynen

Lähetekeskustelu Asia 10

Tuovi Haikala

Tuen esipaimen Arsenin aloitetta asia 10 ja yhdyin kirkollishallituksen perusteluihin ja toimintaehdotukseen.

Hallinnon rakenteiden uudistamisesta eli konkreettisesta strategisesta muutoksesta on nyt saatu ensimmäisiä kokemuksia. Jo 2019 strategiatyöryhmä, silloin kirkolliskokouksen vahvistamassa raportissaan, päätyi siihen, että on tarpeen arvioida, mikä toimintamalli olisi kirkon kannalta toimivin ja mihin suuntaa jatkossa rakenteita tulisi kehittää tai yhtenäistää. Tätä selvitystä on hyvä lähteä tekemään nyt.

Tehtävässä arvioinnissa olisi hyvä selvittää toimintamuodon vaikutukset sen suhteen, miten hallinnonmuutoksen tavoitteet ovat alkaneet toteutua eli joustavampi hallinto ja papiston ajan vapautuminen varsinaiseen seurakuntatyöhön, pyhäkkökeskeisyyden vahvistuminen ja yhteisöllisyyden sekä kirkkoon sitoutumisen vahvistaminen. Kysymyksenasettelussa tulee huomioida ainakin

- papiston ajankäyttö suhteessa eri tehtäviin (hallinto vs. muu työ)
- vaikutukset henkilöresurssitarpeisiin ja resurssien joustavaan käyttöön
- esimerkit osaamisen jakamisesta ja toimintamallien leviämisestä seurakunnassa
- henkilöstökokemukseen ja työtyytyväisyyteen (kohdistettu työhyvinvointikysely)

Kirkolliskokous 2022

Asia 10 "Kirkolliskokousaloite seurakuntarakenteiden uudistukseen liittyvä tutkimus"

Arvoisat isät esipaimenet, hyvät kirkolliskokousedustajat!

Pidän käsillä olevaa aloitetta ja asiaa hyvin tärkeänä. Uudet, laajat seurakunnat ovat toimineet vasta vähän aikaa, mutta jo nyt ongelmakohtat ovat selvillä. Voin tässä vaiheessa antaa hallintovaliokunnan käyttöön ensimmäisen yksinkertaisen haastattelututkimuksen tuloksen.

Kanttorien liitto järjesti muutama viikko sitten marraskuun alussa Teamsin kautta kanttorien tapaamisen, johon osallistui toistakymmentä kanttoria eri puolilta Suomea. Tapaamisessa ei ollut mitään erityistä agendaa, tarkoituksena vain kysellä kuulumisia, vaihtaa ajatuksia ja jakaa vertaistukea. Kanttorien liiton puheenjohtajan ominaisuudessa toimin keskustelun vetäjänä ja kysyin tapaamisen aluksi jokaiselta osallistujalta vapaamuotoisesti kuulumisia. Jokaikaisen kanttorin puheenvuorossa toistui samat teemat: työssä jaksamisessa on vaikeuksia, esimiestyössä ja johtamisessa on puutteita, seurakuntaudistus ei ole tuonut minnekään mitään hyvää, päinvastoin: töiden järjestelyt ovat monimutkaistuneet, töiden jakautuminen ei ole tasapuolista, ajomatkat ovat lisääntyneet valtavasti, on paljon turhautumista ja riittämättömyyden tunteita. Kuulumiset olivat siis täysin samanlaiset riippumatta siitä oliko kanttori pohjoisesta vai etelästä, idästä vai lännestä. Hyvin huolestuttavaa. Osa kanttoreista mainitsi myös työtoveriensa pappien jaksamisongelmista, joilla on suoraa vaikutusta myös kanttorin työhyvinvointiin. En ole kuullut myöskään seurakuntalaisten taholta vielä yhtään kiittävää puheenvuoroa liittyen seurakuntien yhdistymisiin, jälleen päinvastoin. Arvaan jo vasta-argumentin tähän kaikkeen: alku on aina hankalaa, kestää tottua uusiin toimintatapoihin, kyllä tämä tästä. Ehkä myös näin, mutta huolestuttavaa on, miten kirkon työn keskeinen voimavara eli työntekijät tämän tilanteen kokevat. Toki tämänhetkisessä työntekijöiden kuormittumisessa on seurakuntaudistuksen haasteiden lisäksi taustalla myös varmasti korona-ajan negatiiviset vaikutukset sekä Ukrainan tilanne.

Olen varmasti sanonut seuraavan jo jossain aiempien kirkolliskokousten puheenvuoroissa, mutta sanon sen nyt uudelleen. Kirkon työ on ytimeltään äärimmäisen yksinkertaista. Toimitetaan jumalanpalveluksia ja pyhiä toimituksia. Ylläpidetään kirkkoja rukouksen ja yhteen kokoontumisen paikkoina. Huolehditaan kirkollisesta opetuksesta ja kasvatuksesta sekä vähäosaisten auttamisesta, diakoniasta. Levitetään ilosanomaa ylösnousseesta Kristuksesta ympäröivään yhteiskuntaan. Tämän kaiken toteuttamiseen tarvitaan ennen kaikkea kirkon työntekijöitä. **Työntekijät ovat ensisijainen voimavara, jotta mikään edellä luetelluista voisi onnistua pitkäjänteisesti.** Työntekijöitä täytyy kuulla heitä koskevissa asioissa. Heidän huolensa työtehtäviin liittyvästä kuormituksesta ja töiden järjestämisestä tulee ottaa vakavasti. Arvostan sitä, että piispainkokous on lausunut ohjeita papiston päähineistä ja viitan alla pidettävien housujen, sukkien ja kenkien väristä, koska kirkossa tulee olla joku järjestys. Vielä enemmän arvostaisin sitä, jos piispainkokous sopisi periaatteesta, että jokaisen hiippakuntapiispan tulee soittaa vaikkapa kerran kolmessa kuukaudessa eli neljä kertaa vuodessa jokaiselle hiippakuntansa papille ja kanttorille, ja kysyä: mitä kuuluu, miten voit, miten työt sujuvat. Tässä toteutuisi konkreettisesti voimassaolevan kirkkojärjestyksen pykälän 63 kohta 4: "Hiippakunnan piispan tehtävänä on hiippakunnassaan edistää hyvää työyhteyttä seurakunnissa, tukea ja ohjata seurakuntien työntekijöitä heidän työssään". Vaikkei piispakaan voi muuttaa mustaa valkoiseksi tai taikoa kaikkea elämän kuormitusta olemattomaksi, jo pelkästään kiinnostus ja arvostus hengellisen työn työntekijöitä kohtaan merkitsee paljon. Varsinkin uudessa hallintomallissa, jossa nyt selvästi on omat haasteensa.

Tämä seurakuntauudistus lienee samantyyppinen kuin yhteiskunnassamme taannoin tehty taksilainuudistus. Kaikki ovat sitä mieltä, että pieleen meni, mutta tehtyä ei saa tekemättömäksi ja asian kanssa pitää jotenkin elää ja eteenpäin luovia. Seurakuntauudistusta ei saa enää tekemättömäksi, mutta asian huolellinen seuranta ja arviointi sekä mahdollisten pientenkin korjausliikkeiden tekeminen on koko kirkon työn tulevaisuuden kannalta korvaamattoman tärkeää.

Varvara Merras-Häyrynen

Lähetekeskustelu puheenvuoro Asia11

Tuovi Haikala

Yhdyn kirkollishallituksen kantaan siitä, että erillistä työryhmää osallistumisen toimintaohjelman luomiseksi ei tarvita.

1. Tehty ehdotus kirkon tasoisesta työryhmästä on itsessään ristiriidassa koko osallistumisen idean kanssa. Hallinnonuudistuksen tarkoitus ei ole ollut vahvistaa *keskusjohtoisuutta* vaikkakin hallinnon *prosesseja* on pyritty tehostamaan hakemalla suurempia yksikköjä. Jos haluamme ketterämpiä, lähempänä ihmisiä olevia toimintatapoja, lähdetään hakemaan ideoita sitten niiltä, joita asia koskee eikä taas johdeta ihmisten päiden yli kirkolliskokouksen arvovallalla. Kirkolliskokouksen tulee keskittyä sille laissa määriteltyihin tehtäviin eikä ottaa itselleen ylimääräistä valtaa tai vastuuta seurakuntien toiminnasta, ei ohjata tai varsinkaan mikromanageerata itsenäisten seurakuntien arjen käytäntöjä, sillä niistä ne vastaavat itse.
2. Yhteisöllisyys on ennen kaikkea paikallisen tason kokemus – oman seurakunnan, pyhäkköyhteisön, ilmapiiri on siinä ratkaiseva. Seurakuntalaiset ei pysy mukana, jos he jäävät vain yleisöksi, jolle tuodaan valmiita asioita eteen. Luottakaa ihmisiin, antakaa tilaa toimia. Ihminen osallistuu mielellään, jos hän kokee osallisuutta siinä yhteisössä, jonka jäsen hän on. Seurakunnista löytyy kyllä osaamista, kunhan se otetaan vastaan ja etsitään ja annetaan uusille ihmisille tilaisuuksia.
3. Yhteiskunnallinen kehitys on kohti vallan hajaannuttamista ja osallistuvaa demokratiaa, jossa kansalaiset pääsevät vaikuttamaan päätöksentekoon myös vaalien välillä. Osallistuvan demokratian tuulahdus on ollut hallinnonuudistuksen pyrkimyksessä vahvistaa pyhäkkökeskeisyyttä – siis sitä, että kunkin pyhäkön ympärille syntynyt jumalapalvelusyhteisö, seurakunta, voisi ideoida ja suunnitella omaa toimintaansa omilla ehdoillaan niiden resurssien puitteissa, jotka sillä on.
4. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää myös päättäjien omaa itsereflektiota. Niinä vuosina, jotka olen ollut mukana kirkon luottamustehtävissä, olen törmännyt väitteisiin huonosta johtajuudesta, johtamisvajeista, hierakkisuudesta johtuvista esteistä. Näitä varmaan on mutta toisaalta, esimerkkinä tämä kirkolliskokoukselle tuotu aloite, meillä on myös taipumus siirtää päätöksentekoa ylemmille portaille, pois paikalliselta tasolta. Seurakunnan yhteydestä jäseniinsä tulee olla huolestunut ennen kaikkea seurakunnan luottamuselimissä (jotka ovat osa johtamisjärjestelmää) ja etsiä ratkaisuja paikallisesti sekä asettua enemmän kuuntelemaan kuin kertomaan.
5. Aloitteessa ehdotetaan myös parhaiden käytäntöjen jakamista, mikä ei sekään vaadi tuekseen työryhmää. Voisimme aloittaa esim. siitä, että Aamunkoitto alkaa julkaista kuukauden yhteisötekoja, jolla esitellään pyhäkköjen toimintaa osallisuuden vahvistamiseksi, lisäksi papiston päivillä yksi keskustelu voidaan käydä yhteisöteemoista, erilaisia ideointikeskusteluita voidaan käydä myös epävirallisesti. Lisäksi seurakunnassa voitaisiin paremmin avata vaikutukseltaan laajojen päätösten vaikuttavia tekijöitä, mikä sekin vähentäisi turhia spekulatioita. Käyttäkää luovuutta ja luopukaa ennakkoluuloistanne.

Asia 11.

Arvoisa puheenjohtaja, isät Esipaimenet, hyvät edustajakollegat,

totesin viime vuonna tässä samassa tilanteessa seuraavaa:

”Maailma on täynnä eriarvoistavia mekanismeja, joiden suitsimisen ja oikomisen parhaaksi keinoksi on osoittautunut avoin demokraattinen päätöksenteko ja yhdessä tekeminen. Se pakottaa erilaiset ihmiset keskustelemaan keskenään ja löytämään yhdessä ratkaisuja vaikeisiin asioihin. Ilman avointa keskustelua ja avointa tiedottamista, on vaarana, että osapuolet lukkiutuvat omiin totuuksiinsa, ja asioiden kokonaisuus jää näkemättä ja ymmärtämättä.”

Enpä arvannut, kuinka ajankohtainen puheeni olikaan. Monella tavalla. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on tehnyt näkyväksi sen, että eläminen demokraattisessa yhteiskunnassa ei todellakaan ole itsestäänselvyys. Erityisesti kriisien keskellä demokratia kaipaa aktiivista puolustamista ja sen arvoja vahvistavia konkreettisia tekoja. Demokratian perusta on elämäntavassa, jonka ytimessä on kaikkien ihmisten yhdenvertaisuus. Pohjimmiltaan demokraattinen elämä perustuu arjen tekoihin niin kotona, työpaikoilla kuin kaikissa muissakin yhteisöissä, seurakunnat ja kirkon keskushallinto mukaan lukien. Tässä meillä on paljon parannettavaa.

Kun seurakuntalainen asettuu ehdolle vaaleihin tai tarjoutuu muutoin tulemaan mukaan seurakunnan toimintaan, hän on valmis antamaan osaamisensa ja isonkin osan vapaa-ajastaan yhteiseen käyttöön. Moni innokas luottamushenkilö joutuu kuitenkin pettymään, sillä usein vastassa on torjuva suhtautuminen. Tämän seurauksena valtava määrä osaamista ja hyvää tahtoa jää kirkossamme hyödyntämättä, ja pahimmillaan ihmiset – tultuaan torjutuiksi - jopa eroavat kirkosta.

Onkin tärkeää, että otamme demokratian vahvistamisen ja vähintäänkin sen toiminnan varmistamisen vakavasti; tämä tarkoittaa, että asia huomioidaan myös oman lainsäädäntömme uudistamisessa. Jos luottamushenkilöillä ei ole tosiasiallisia vaikuttamismahdollisuuksia, ei meillä ole pian luottamushenkilöitäkään. Evankelis-luterilaisen kirkon juuri päättyneissä seurakuntavaaleissa oli ehdokkaita ennätysellisen vähän, ja siellä onkin todettu, että ehdokaskatoon olisi havahduttava viimeistään nyt.

Meillä on osaltamme monta mahdollisuutta havahtumiseen tässä kirkolliskokouksessa. Esimerkiksi kirkolliskokousaloitteet Suomen ortodoksisen kirkon barometristä, kirkolliskokouspäätösten tuloksellisuuden tutkimisesta sekä osallistumisen toimintaohjelmasta ovat tärkeitä keinoja katsoa eteenpäin kohti kirkon kestäväää tulevaisuutta. Osallistumisen toimintaohjelmalla koottaisiin ja etsittäisiin ideoita, mahdollisuuksia ja lupaavia käytäntöjä kannustamaan seurakuntalaisia äänestämään vaaleissa, asettumaan ehdolle ja tulemaan mukaan erilaisiin luottamus- ja vapaaehtoistehtäviin. Tietoa kerättäisiin kaikista hiippakunnista ja seurakunnista, ja näin samalla lisättäisiin yhteistä keskustelua ja kehittämistä.

Kirkollishallitus ohjeisti huhtikuuisessa istunnossaan seurakuntia siitä, että niiden toimintasuunnitelmissa on systemaattisesti toimeenpantava kirkon yhteisen tavoite- ja toimintasuunnitelman kaikki alakohdat. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että seurakuntien on johdonmukaisesti toteutettava konkreettisia toimenpiteitä seurakuntalaisten säännölliseksi kuulemiseksi ja innostamiseksi toimintaan yhteiseksi hyväksi.

Seurakunnissa on edetty tässä hyvinkin eri tavoin ja eritahtisesti, ja onkin harmillista, että kirkollishallitus päätti vastoin aiempaa linjaustaan lykätä seurantaraportointia siten, ettei nykyinen

kirkolliskokouksen kokoonpano ehdi sitä lainkaan saada. Sitäkin tärkeämpää on nyt lisätä keskustelua ja näkemysten vaihtoa seurakuntalaisten kesken ja eri seurakuntien välillä.

Aktiivista ja tulevaisuuteen katsovaa kirkolliskokousta meille kaikille!

Elina Palola

Lähetekeskustelu asia 15**Tuovi Haikala**

Yhdyn kirkollishallituksen esitykseen asian 15 osalta, että aloite sellaisenaan hylätään, samoin sen perusteluihin.

En näe hyötyä lähteä selvittämään erikseen aloite 15 mukaisesti vain kahden strategisen tavoitteen etenemistä, varsinkin kun kirkko tekee säännöllisesti työhyvinvointitutkimuksia, jotka toimivat mittarina henkilöstökokemukselle ja siten kattavat henkilöstökokemusta arvioivan tavoitteen. Tavoite luottamushenkilöiden, seurakunnan työntekijöiden ja seurakuntalaisten vuorovaikutuksen lisäämisestä on myös paremmin seurakuntien itsensä arvioitavissa. Päävastuuhan strategian toimeenpanosta = käytännön tekemisten ja määrittelystä ja niiden onnistumisen seurannasta on seurakuntien johdolla – luottamuselimillä ja seurakunnan esimiehillä. Seurakuntien tiedoista voidaan tehdä yhteenveto esim. palvelukeskuksessa kunhan sovitaan raportoitimalli.

Lisäksi mikäli aloitteen 10 mukainen arviointi toteutuu, on sen tuloksina mahdollistaa saada tietoa myös seurakuntalaisten kokemuksista, kun kysymyksenasettelu hoidetaan niin.

Kun strategiaryhmä esitti aikanaan 2019 kirkon barometria, oli kunnianhimoisena ajatuksena kehittää seurantakehikko, jonka avulla olisi voitu seurata kirkon kehitystä eri näkökulmista: niin demografiatekijöiden kannalta kuin toiminnallisesti. Siltä toivottiin vakiintuneiden strategian toteutumisesta jo kertovien työhyvinvointikyselyjen, toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen lisäksi ymmärrystä esim. toiminnan tehokkuuden ja saavutettavuuden suhteen, toiminnan laadun kehittämiseen. Kaavailuissa nähtiin mm. gradumahdollisuuksia opiskelijoille. Tätä ajatusta ei sinänsä kannata haudata mutta sen sijaan, että pilkotaan nyt yksittäisten tavoitteiden onnistumisen arviointi erillisiin selvityksiin, syyllystymme huonoon strategiseen johtamiseen ja hajotamme resursseja turhaan.

Esityslista

Kirkolliskokouksen II täysistunto 22. marraskuuta 2022 klo 10.00

1. Alkurukous

2. Läsnäolijoiden toteaminen

3. Esityslistan hyväksyminen

4. I Käsittely

Lakivaliokunta

Asia 8. Kirkon lakipalveluiden järjestelyt

Talousvaliokunta

Asia 4. Kirkon keskusrahaston tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus vuodelta 2021 sekä vastuuvapaudesta päättäminen

Asia 7. Kirkolliskokousaloite ukrainankielisen papin palkkaamiseksi

Sivistysvaliokunta

Asia 14. Työryhmän ehdotus Suomen ortodoksisen kirkon kulttuuriperintöstrategiaksi

Hallintovaliokunta

Asia 13. Kirkolliskokousaloite työryhmän perustaminen kirkolliskokouspäätösten tuloksellisuuden tutkimiseksi

5. Päätös seuraavan täysistunnon ajankohdasta

6. Ilmoitusasiat

7. Istunnon päättäminen

***

Esityslista

Kirkolliskokouksen III täysistunto 22. marraskuuta 2022 klo 17.00

1. Alkurukous

2. Läsnäolijoiden toteaminen

3. Esityslistan hyväksyminen

4. I Käsittely

Lakivaliokunta

Asia 6. Itä-Suomen yliopiston tutkimusraportti ortodoksisesta kirkosta annetun lain ja kirkkojärjestyksen säännösten muuttamisesta ja hallituksen esitykseksi

Sivistysvaliokunta

Asia 11. Kirkolliskokousaloite osallistumisen toimintaohjelmasta
Asia 15. Suomen ortodoksisen kirkon barometrin käynnistäminen

Hallintovaliokunta

Asia 10. Kirkolliskokousaloite seurakuntarakenteiden uudistukseen liittyvä tutkimus

5. II käsittely

Asia 8. Kirkon lakipalveluiden järjestelyt

Lakivaliokunnan mietintö

Lakivaliokunta kuuli asiassa Peter Saramoa.

Päätösesitys

Aloite työryhmän perustamisesta hylätään. Kirkollishallitus arvioi lakipalveluita lakimiehen tehtävää täytettäessä.

Päätöksen perustelut

Kirkollishallituksen lakimies käyttää julkista valtaa, eikä julkista valtaa voi siirtää perustuslain 124 §:n perusteella muille. Lakivaliokunta korostaa, että kirkollishallituksella on yleistoimivallan nojalla mahdollisuus hankkia tarvitsemiansa asiantuntijapalveluita sekä omaan että seurakuntien käyttöön.

21. marraskuuta 2022

Matti Tolvanen
Lakivaliokunnan puheenjohtaja

Anu Puustinen
Sihteeri

Asia 4. Kirkon keskusrahaston tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus vuodelta 2021 sekä vastuuvapaudesta päättäminen

Talousvaliokunnan mietintö

Päätösesitys

Talousvaliokunta esittää kirkon keskusrahaston tilinpäätöksen ja tilintarkastuskertomuksen hyväksymistä.

Ylijäämä 664 025,06 euroa kirjataan edellisten kausien yli-/alijäämätilille.

Tilinpäätös 2021 sekä vertailuvuosi 2020 ovat koronaepidemian vuoksi poikkeuksellisia eivätkä ne kuvaa kirkon todellista taloudellista tilannetta.

Talousvaliokunta esittää vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille. Talousvaliokunta kiittää taloustoimistoa hyvästä työstä.

Päätöksen perustelut

Talousvaliokunta yhtyy kirkollishallituksen esitykseen.

Kirkon toimintatuotot olivat 3 390 675,39 (2020: 2 972 186,04) euroa, ne ovat nousseet 14,1 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna (2020: 1,3 prosenttia). Vuoden 2021 toimintatuottoihin vaikutti kirkolliskokouksen päätös nostaa keskusrahastomaksua.

Vuoden 2021 talousarvion loppusummaksi oli arvioitu 7 100 euroa ylijäämää. Tilinpäätöksen ylijäämä oli 664 025,06 euroa (2020: 251 369,25 euroa) ja taseen loppusumma 17 621 257,59 euroa (2020: 17 219 664,48 euroa).

Talousvaliokunta toteaa, että merkittäviä vaikutuksia tilikauden tulokseen suhteessa talousarvioon oli mm. seuraavilla asioilla:

- Toimintatuottoja kertyi 14 124,61 euroa arvioitua vähemmän.
  - Keskusrahastomaksutuottoja kertyi tilikaudella 15 000 euroa suunniteltua enemmän.
  - Muita toimintatuottoja kertyi tilikaudella 34 000 euroa suunniteltua vähemmän.
  - Korona vaikutti seurakunnissa merkittävästi jumalanpalveluksiin ja sitä kautta tuohusmyyntiä oli vähemmän kuin oli arvioitu.
  - Seminaarilla oli etäopetukseen siirtymisen myötä vähemmän vuokratuottoja ja ruokalan tuottoja.
- Henkilöstökuluja toteutui 297 000 euroa budjetoitua merkittävästi vähemmän.

- Apulaispiispaa ei valittu keväällä 2021.
  - Helsingin hiippakunnassa ei työskennellyt toimistosihteerä.
  - Tilikauden aikana oli osa-aikaisia työjärjestelyjä.
- Palvelujen ostoihin kului tilikaudella 227 000 euroa suunniteltua vähemmän.
    - Matkustamiseen ja tapaamisiin liittyvät kustannukset olivat arvioitua pienempiä.
    - Ylimääräistä kirkolliskokousta ei järjestetty.
    - Kirkollishallitus kokoontui etäyhteyksin.
  - Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostoja toteutui 12 000 euroa budjetoitua vähemmän.
  - Annettuja avustuksia toteutui 112 000 euroa suunniteltua vähemmän.
    - Peruskorjausavustuksia, kehityshankeavustuksia ja uskonnonopetusavustuksia ei käytetty hakemusten mukaisesti määräaikaan mennessä. Kirkollishallitus myönsi kirkolliskokouksen varaamat avustukset, mutta seurakunnat eivät käyttäneet varattuja määrärahoja täysimääräisesti.
  - Sijoitus ja rahoitustoiminnan kirjanpidollinen tulos oli 28 000 euroa pienempi kuin oli budjetoitu.
  - Tilikauden aikana maksettiin Asunto Oy Suokatu 41:n kirkon omistamien asuntojen pääomavastikkeet, mikä lisäsi vuokratoinnin kuluja merkittävästi.
  - Tilikaudelle kirjattiin sijoituksista arvonalautuksia 140 000 euroa.
  - Poistot olivat 10 000 euroa pienemmät talousarvion nähden.

Keskusrekisterin kustannuspaikan ylitys 92 000 euroa johtui jäsentietorekisterin hankkimisesta.

Tilinpäätöksen ylijäämä (664 025,06 euroa) ei kuvaa kirkon kassavirran kehitystä. Kassavirran muutos vuonna 2021 oli 129 000 euroa. Kassavirta olisi ollut negatiivinen, mikäli henkilöstökulut ja palvelujen ostot olisivat toteutuneet talousarvion mukaisesti.

Mietinnön liitteinä ovat kirkolliskokousseminaarissa kesäkuussa 2022 esitetyt tilinpäätöksen graafiset kuvaukset.

22. marraskuuta 2022

Markku Salminen
Talousvaliokunnan puheenjohtaja

Mikael Honkaselkä
Sihteeri

Asia 7. Kirkolliskokousaloite ukrainankielisen papin palkkaamiseksi

Talousvaliokunnan mietintö

Valiokuntien lausunnot

Valiokunta pyysi lausunnon sivistysvaliokunnalta ja ottaa lausunnon huomioon asiassa 5.

Päätösesitys

Talousvaliokunta ottaa kantaa asiaan asiassa 5. Keskusrahaston vuoden 2023 talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2024-2025.

22. marraskuuta 2022

Markku Salminen
Talousvaliokunnan puheenjohtaja

Mikael Honkaselkä
Sihteeri

Asia 14. Työryhmän ehdotus Suomen ortodoksisen kirkon kulttuuristrategiaksi

Sivistysvaliokunnan mietintö

Päätösesitys

Sisällöltään kulttuuriperintöstrategia on onnistunut ja hyväksyttävissä. Sen toimeenpano edellyttää ehdotuksen mukaisen moniammatillisen työryhmän perustamista. Työryhmän on osana työtään arvioitava strategian eri toimenpiteiden toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset ja niiden jakaantuminen eri toimijoiden kesken sekä mietittävä toimeenpanon realistinen aikataulu.

Päätösesityksen perustelut

Sivistysvaliokunta kiittää työryhmää perusteellisesta ja laadukkaasta työstä. Strategia on sisällöltään erinomainen, mutta ei ole sellaisenaan toimeenpantavissa ilman jatkovalmisteluja. Läheskään kaikki seurakunnat eivät ole kiireellisen aikataulun vuoksi ehtineet antaa lausuntoaan, eikä sitä ole saatu myöskään Valamon Kristuksen kirkastumisen luostarista.

Ehdotettujen toimenpiteiden toteutusaikataulu ei ole seurakuntien kannalta realistinen. Seurakunnat ovat jo vahvistaneet talousarvionsa vuodelle 2023 sekä toiminta- ja taloussuunnitelmansa vuosille 2023–2025. Ne eivät ole voineet varautua esimerkiksi tarvittaviin hankintoihin, joten strategian toimeenpano on aikataulutettava uudestaan. Seurakunnilla ja muilla kirkollisilla toimijoilla on oltava tarpeeksi aikaa valmistautua.

Kulttuuriperintöstrategian toteutus tarvitsee järjestelmällistä ohjausta ja asiantuntevaa tukea arkistojen, kirjastojen ja kokoelmien hoitoon, yhteistä koulutusta sekä esimerkiksi yhteisiä järjestelmähankintoja. Lisäksi on selvennettävä esineistön omistussuhteet ja niistä seuraavat hoitovastuut. Kirkon on myös huolehdittava tarvittavasta rahoituksesta, jolla turvataan yhteisen kulttuuriperinnön ammattitaitoinen hoitaminen.

21. marraskuuta 2022

Elina Palola
Sivistysvaliokunnan puheenjohtaja

Lassi Saksa
Sihteeri

**Asia 13. Kirkolliskokousaloite työryhmän perustaminen kirkolliskokouspäätösten tuloksellisuuden tutkimiseksi
Hallintovaliokunnan mietintö**

Valiokuntien lausunnot

Hallintovaliokunta ei pyytänyt lausuntoja muilta valiokunnilta.

Päätösesitys

Kirkolliskokous yhtyy kirkollishallituksen esitykseen. Hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan ei ole tarvetta perustaa työryhmää, vaan kirkolliskokousten päätösten seuranta toteutetaan olemassa olevan johtamisjärjestelmän kautta. Kirkollishallitus huolehtii kirkolliskokouksen päätösten toimeenpanosta ja seurannasta sekä valitsee näihin tarvittavat työkalut. Seurannassa on erityisesti kiinnitettävä huomiota tilanteisiin, joissa päätöksen toimeenpano viivästyy tai jää toteuttamatta tai toteutuu osittain. Kirkolliskokouksen päätösten seuranta jatkuu, kunnes päätös on toteutettu ja mahdollinen arviointi vaikuttavuudesta tehty.

Kirkolliskokous edellyttää, että päätösten toimeenpanon pitkäaikainen seuranta aloitetaan vuoden 2022 kirkolliskokouksesta. Kirkolliskokoukselle lähetetään vuosittain, toukokuun loppuun mennessä ajantasainen selvitys päätösten toimeenpanosta ja poikkeamista ja niiden syistä tiedoksi ja niitä toimenpiteitä varten, joihin asia mahdollisesti antaa aihetta.

Päätöksen perustelut

Läpinäkyvä ja johdonmukainen hallinto edellyttää päätösten toteuttamisen seuranta. Seuranta antaa mahdollisuudet arvioida ajantasaisesti päätösten vaikuttavuutta, ja tehdä mahdolliset korjaustoimenpiteet, mikäli päätösten toteuttamisessa esiintyy ongelmia.

Toukokuun loppuun mennessä annettu selvitys antaa kirkolliskokouksen jäsenille mahdollisuuden reagoida poikkeamiin aloitteella tai käsitellä asiaa kirkolliskokousseminaarissa.

Ajantasainen selvitys annetaan kirkolliskokoukselle tiedoksi.

22. marraskuuta 2022

Nunna Elisabet (Liisa Toppila)
Hallintovaliokunnan puheenjohtaja

Maura Ihatsu
Sihteeri

6. Päätös seuraavan täysistunnon ajankohdasta

7. Ilmoitusasiat

8. Istunnon päättäminen

Esityslista

Kirkolliskokouksen IV täysistunto 22. marraskuuta 2022 klo 18.30

1. Alkurukous

2. Läsnäolijoiden toteaminen

3. Esityslistan hyväksyminen

4. I käsittely

Sivistysvaliokunta

Asia 9. Kirkolliskokousaloite ortodoksisen matrikkelin laatimiseksi

5. II käsittely

Asia 6. Itä-Suomen yliopiston tutkimusraportti ortodoksisesta kirkosta annetun lain ja kirkkojärjestyksen säännösten muuttamisesta ja hallituksen esitykseksi

Lakivaliokunnan mietintö

Lakivaliokunta kuuli Peter Saramoa ja Jukka Karhapäätä.

Päätösesitys

Lakivaliokunta esittää, että kirkollishallituksen hyväksymät työryhmän säädösesitykset perusteluineen lähetetään lausuntokierrokselle. Lausuntopyyntöt lähetetään püspainkokoukselle, seurakunnille, kolttien kyläkokoukselle sekä kirkon piirissä toimiville ja kirkon henkilöstöä edustaville järjestöille. Lausunnon antajia pyydetään kohdentamaan lausuntonsa kirkollishallituksen hyväksymään ehdotukseen perusteluineen.

Kirkollishallituksen tulee pyytää lausunnot viipymättä tämän kirkolliskokouksen päätyttyä. Lausuntoajan tulee olla vähintään viisi viikkoa. Lakivaliokunta suosittelee lausuntopalvelun käyttöä (OM Lausuntopalvelu.fi).

Kirkollishallituksen tulee olla välittömästi yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriöön lakihankkeen saamisesta lainsäädäntöohjelmaan. Tavoite on saada lakihanke eduskunnan käsittelyyn vuonna 2024.

Tässä kirkolliskokouksessa esitetyt huomautukset ja muutosehdotukset on otettava huomioon lausuntopalautteen käsittelyn yhteydessä. Kirkolliskokouksen aiemmin hyväksymät säädösmuutokset on sovitettava yhteen nyt käsillä olevan esityksen kanssa. Kirkollishallituksen on varattava mahdollisuus lakivaliokunnalle perehtyä lausuntoihin vielä tällä kirkolliskokouksella, viimeistään 31.3.2023.

Kirkollishallituksen on valmisteltava lopullinen ehdotus säädösmuutoksiksi vuoden 2023 kirkolliskokoukselle.

Päätöksen perustelut

Säädösehdotukset vaikuttavat seurakuntien ja toimielinten sekä työntekijöiden oikeusasemaan, josta syystä on perusteltua pyytää lausuntoja. Lisäksi säädösehdotukset tulee sovittaa yhteen vuoden 2021 kirkolliskokouksessa hyväksytyjen säädösehdotusten kanssa.

22. marraskuuta 2022

Matti Tolvanen
Lakivaliokunnan puheenjohtaja

Anu Puustinen
Sihteeri

***

Asia 11. Kirkolliskokousaloite osallistumisen toimintaohjelmasta

Sivistysvaliokunnan mietintö

Valiokuntien lausunnot

Sivistysvaliokunta kuuli asiassa Aamun Koiton päätoimittajaa Susanna Somppia, kirkolliskokouksen stuertteja, kirkkopalvelujen koordinaattoria Sirpa Okulovia, Ortodoksiston koordinaattoria Kaarina Lyhykäistä, Kuopion ja Karjalan metropoliitta Arsenia, Oulun metropoliitta Eliaa ja Haminan piispa Sergeitä.

Päätösesitys

Kirkollishallituksen tavoin sivistysvaliokunta kannattaa aloitteen tavoitteiden edistämistä. Valiokunta esittää, että ainakin seuraavia toimintamuotoja toteutetaan:

1. Järjestetään vuosittain luottamushenkilöiden hiippakuntakokoukset, joille sovitaan yhteinen valtakunnallinen teema.
2. Perustetaan jokaiseen hiippakuntaan oma vapaamuotoinen nuorisovaltuusto, johon piispa kutsuu edustajat seurakuntien ehdotusten perusteella.
3. Luodaan Ortodoksistoon oma osio luottamushenkilöiden ja muiden vapaaehtoisten osallistumisen tukemiseksi ja kehittämiseksi.
4. Huomioidaan seurakuntalaisten aktiivisuuden edistäminen seurakuntien ja kirkon viestinnässä.

Päätöksen perustelut

Sivistysvaliokunta on tehnyt konkreettisia esityksiä, joita voidaan nopeasti toteuttaa kirkon olemassa olevien toimintojen puitteissa. Aktiivisen osallisuuden edistäminen on yksi kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelman keskeisistä osista. Suunnitelmaa toimeenpannaan hiippakuntien piispojen tukemana ja ohjaamana, joten hiippakuntakokoukset ja hiippakunnalliset nuorisovaltuustot ovat hyviä keinoja edistää yhteistä työtä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan edellä olevia toimintamuotoja on

mahdollista toteuttaa käytettävissä olevan rahoituksen turvin.

22. marraskuuta 2022

Elina Palola
Sivistysvaliokunnan puheenjohtaja

Lassi Saksa
Sihteeri

***

Asia 15. Suomen ortodoksisen kirkon barometrin käynnistäminen

Sivistysvaliokunnan mietintö

Valiokuntien lausunnot

Sivistysvaliokunta pyysi ja sai talousvaliokunnan lausunnon.

Talousvaliokunnan lausunto

Talousvaliokunta lausuu, että pääsääntöisesti kirkossa ei ole käytetty siirtymämäärärahaa eikä kirkolliskokouksen tehtävä ole antaa erillismääräyksiä yksittäisen määrärahan käytöstä, vaan kirkollishallituksen tehtävä on päättää asiasta.

Talousvaliokunnan tiedossa on, että vuodelle 2022 myönnetty määräraha ei ole ollut riittävä barometrin toteuttamiseen vuoden 2021 kirkolliskokouksen päätöksen tarkoittamalla tavalla. Talousvaliokunta katsoo, että seurakuntarakenteiden uudistukseen liittyvällä tutkimuksella ja barometrilla on osittain päällekkäinen tavoite. Kirkon niukkojen taloudellisten resurssien vuoksi on syytä priorisoida kaikkea toimintaa. Seurakuntarakenteiden uudistamisen tutkimuksen toteuttaminen on tällä hetkellä ensisijaista.

Muut kuulemiset

Sivistysvaliokunta kuuli asiassa lakimies Peter Saramoa ja Itä-Suomen yliopiston teologian osaston varajohtaja Maria Takala-Roszczenkoa.

Päätösesitys

Sivistysvaliokunta esittää poiketen kirkollishallituksen esityksestä, että supistettu barometrihanke toteutetaan ja siihen varatut 8000 € käytetään kuluvan vuoden aikana.

Perustelut

Sivistysvaliokunnan näkemyksen mukaan kirkollishallituksen esitys tosiasiallisesti tarkoittaisi, että vuoden 2021 kirkolliskokouksen päätöstä (asia 7h) ei lainkaan pantaisi täytäntöön. Edellisen kirkolliskokouksen hyväksymää päätöstä ei voimassa olevien säädösten mukaan voi ottaa uudelleen käsiteltäväksi.

Sivistysvaliokunta katsoo että, vuoden 2021 kirkolliskokouksen päätös on kirkollishallitusta velvoittava. Kirkollishallituksen esityksen mukaan myönnettyt varat eivät riitä sellaiseen hankkeeseen, josta vuoden 2021 kirkolliskokous päätti, mutta ne mahdollistavat suppeamman hankkeen toteuttamisen.

Sivistysvaliokunta on kuullut barometrin toteuttavaa Itä-Suomen yliopistoa. On varmistunut, että barometrin pikainen käynnistäminen on mahdollista. Näin ollen sivistysvaliokunta pitää barometrin toteuttamista tarkoituksenmukaisena. Toteutettavan barometrin painopiste on kirkon jäsenyyden ymmärtämisessä ja kokemisessa, eikä se ole päällekkäinen seurakuntarakenteiden uudistamisen tutkimuksen kanssa.

22. marraskuuta 2022

Elina Palola
Sivistysvaliokunnan puheenjohtaja

Lassi Saksa
Sihteeri

***

Asia 10. Kirkolliskokousaloite seurakuntarakenteiden uudistukseen liittyvä tutkimus

Hallintovaliokunnan mietintö

Valiokuntien lausunnot

Valiokunta pyysi kaksi lausuntoa talousvaliokunnalta.

Talousvaliokunta lausuu, että seurakuntarakenteiden uudistusten arviointi taloudellisesta näkökulmasta voidaan aloittaa vuonna 2023 lähtötilanteen analyysillä (vuoden 2019 tilinpäätökset ja vuosikertomukset). Taloudellisten vaikutusten arviointi voi alkaa kirkollishallituksen esityksen mukaisesti vuonna 2024. Talousvaliokunnan mukaan tutkimuksessa toiminta ja talous tarkastellaan samanaikaisesti.

Seurakuntarakenteiden uudistuksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon mm.

- jäsenmäärä
- kirkollisverokertymä
- toimintatuotot
- kiinteistöjen ylläpitokulut ja korjausvelat
- henkilöstökulut
- hallinnollisten lainsäädäntövelvoitteiden muuttumisen aiheuttamat kustannukset
- digitalisaatio
- päällekkäisyyksien purkaminen esimerkiksi ohjelmistojen ja vakuutuksien hankinnoissa

Taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on tarkasteltava kaikkia kirkon sisällä olevia taloudellisia yksikköjä: seurakunnat, palvelukeskus, hiippakunnat.

22. marraskuuta 2022

Markku Salminen
Talousvaliokunnan puheenjohtaja

Mikael Honkaselkä
Sihteeri

Talousvaliokunta viittaa lausunnossaan asiasta 10 hallintovaliokunnalle antamaansa edelliseen lausuntoon. Tutkimus tulee aloittaa vuonna 2023 lähtötilanteen kartoituksella. Työ toteutetaan yhteistyössä seurakuntien, taloustyöryhmän ja palvelukeskuksen työntekijöiden kanssa. Tähän tarkoitukseen ei varata erillistä määrärahaa. Kirkollishallitus vastaa kartoituksen etenemisestä ja loppuun saattamisesta.

Suunnitelma tehdään koko seuranta-ajalle vuoden 2023 aikana. Uudistukseen liittyvän tutkimuksen jatko tapahtuu talousarvion puitteissa ja tutkimuksen tulee palvella seurakuntien toiminnan ja talouden suunnittelua sekä toteutusta. Talousvaliokunnan mielestä kullekin seurantajakson vuodelle voidaan varata 10 000 euron määräraha vuosille 2024, 2026 ja 2028. Korjausehdotukset tulee jakaa a) prosessin aikana välittömästi toteutettaviin ja b) myöhemmin toteutettaviin.

22. marraskuuta 2022

Markku Salminen
Talousvaliokunnan puheenjohtaja

Mikael Honkaselkä
Sihteeri

Päätösesitys

Kirkolliskokous yhtyy kirkollishallituksen esitykseen siitä, että selvitys toteutetaan seurakuntien osalta.

Hallintovaliokunta esittää, että selvityksen toteuttaminen aloitetaan jo vuonna 2023 tekemällä lähtötilanteen kartoitus toiminnallisten ja taloudellisten vaikutusten osalta. Varsinainen arvioinnin toteutus aloitetaan vuonna 2024. Selvityksessä hyödynnetään seurakuntien jo olemassa olevaa runsasta dataa, esimerkiksi toimintakertomusten, tilinpäätösten, jumalanpalvelusten määrää, palveluksissa ja muissa kirkon toiminnoissa käyvien ja vapaachtoisten määrää sekä työntekijöiden työmäärän seurantaa.

Selvitystä jatketaan joka toinen vuosi vuoteen 2028 saakka hyödyntäen aiemmassa vaiheesta saatuja tuloksia ja niiden mahdollisia vaikutuksia toimintaan.

Selvityksessä tutkitaan muutoksen vaikutuksia seurakunnan jäsenten yhdenvertaisuuden, hallinnon ja työntekijöiden toimintamahdollisuuksien kannalta.

1. Toiminnallisten vaikutusten arvioinnin lähtötilanteena pidetään vuosia 2019 ja 2022.
2. Selvityksessä vertaillaan seurakuntien erilaisia toiminta-aluemalleja ja kirkkojärjestyksessä määriteltäviä kappeliseurakuntamalleja. Selvityksessä otetaan kantaa siihen, onko toiminta parantunut verrattuna tilanteeseen ennen liitosta niillä alueilla, jotka olivat ennen itsenäisiä seurakuntia. Selvitetään, miten muutos on vaikuttanut vastaanottajaseurakuntiin. Vertailussa

tarkastellaan myös mahdollisia eroja niiden seurakuntien välillä, joissa liitos on tapahtunut ja jossa ei ole tapahtunut liitosta.

Hallinnon uudistuksella pyrittiin tehostamaan hallintoa luomalla suurempia yksiköitä. Tavoitteena oli myös vapauttaa voimavaroja kirkon perustyöhön. Selvityksessä on käytävä ilmi, ovatko nämä tavoitteet toteutuneet.

3. Seurakuntalaisille on tärkeää, että pyhäkköyhteisössä on oma pappi, jonka puoleen voi helposti kääntyä. Selvityksellä tarkastellaan, onko liitoksilla ollut vaikutusta pappien ja muiden seurakunnan työntekijöiden tavoitettavuuteen ja läsnäoloon yhteisön arjessa.

Seurakuntarakenteiden uudistuksella pyrittiin vahvistamaan pyhäkköyhteisöjä ja lisäämään yhteisöllisyyttä. Uudistuksen odotettiin lisäävän seurakuntalaisten aktiivisuutta ja avaavan mahdollisuuksia osallistua yhteisönsä toimintaan omien voimavarojensa puitteissa ja kehittävän uusia toimintoja. Arvioinnissa on selvitettävä, onko muutosta tapahtunut aiempaan tilanteeseen nähden.

4. Seurakuntaudistuksen läpiviemisessä on jokaisen seurakunnan työntekijän osuus tärkeä. On arvioitava, onko seurakunnan työntekijöiden toiminta tarkoituksenmukaista huomioiden pyhäkköyhteisön hengelliset tarpeet. On myös selvitettävä, onko seurakuntaudistus mahdollistanut työntekijöiden työmäärän tasoittumisen ja onko heille tarjottu riittävästi tukea ja välineitä työnsä toteuttamiseen ja kehittämiseen. On selvitettävä, onko työntekijöiden toimenkuva ajanmukaistettu muutoksen seurauksena tai muutoksen jälkeen.

Kirkkoherrojen työmäärä ja vastuut ovat lisääntyneet seurakuntaliitosten seurauksena. Selvityksessä on arvioitava, ovatko kirkkoherrat saaneet riittävästi perehdytystä, koulutusta tai tukea työtehtävien muuttuessa.

5. Seurakuntarakenteiden uudistamisen arviointi taloudellisesta näkökulmasta voidaan aloittaa vuonna 2023 selvittämällä lähtötilanne vuoden 2019 tilinpäätöksillä ja vuosikertomuksilla. Varsinaisen taloudellisten vaikutusten arviointi aloitetaan vuonna 2024. Arvioissa on otettava huomioon seurakuntien jäsenmäärä, kirkollisverokertymä, toimintatuotot, kiinteistöjen ylläpitokulut ja korjausvelat, henkilöstökulut, hallinnollisten lainsäädäntövelvoitteiden muuttumisen aiheuttamat kustannukset, digitalisaation ja päällekkäisyyksien purkamisen (esimerkiksi ohjelmistojen hankinta ja ylläpito ja vakuutukset).
6. Selvityksen tuloksena tehtyjen toimenpide-ehtotusten pohjalta toimintaa kehitetään jatkuvasti kirkon strategian mukaisesti.
7. Seurakunnissa ja hiippakunnissa jo olemassa olevien tietojen hyödyntäminen antaa vastauksia osaan esitetyistä kysymyksistä, mutta myös tiedon keruuta tarvitaan. Selvityksen ja tutkimustulosten laadun varmistamiseksi tarvitaan sellainen asiantuntija (esim. Kirkon tutkimuskeskuksesta), jolla on kokemusta seurakuntarakenteista ja vastaavantyyppisten selvitysten tekemisestä. Kirkollishallitus nimittää henkilön selvitystä tekemään.
8. Lähtötilanteen kartoitus tehdään vuonna 2023. Kullekin selvityksen seurantajakson vuodelle (2024, 2026 ja 2028) varataan määrärahaa 10 000 €.

Päätöksen perustelut

Tällä hetkellä seurakuntahallinnon uudistuksen tuloksista keskustellaan subjektiivisten kokemusten perusteella. Näin merkittävässä asiassa tarvitaan tutkittua tietoa, joka ohjaa kirkkoa ja seurakuntia päätöksenteossa sekä toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisessa.

22. marraskuuta 2022

Nunna Elisabet (Liisa Toppila)
Hallintovaliokunnan puheenjohtaja

Maura Ihatsu
Sihteerri

6. Päätös seuraavan täysistunnon ajankohdasta**7. Ilmoitusasiat****8. Istunnon päättäminen**

***

Esityslista

Kirkolliskokouksen V täysistunto 23. marraskuuta 2022 klo 10.00

1. Alkurukous

2. Läsnäolijoiden toteaminen

3. Esityslistan hyväksyminen

4. I Käsittely

Talousvaliokunta

Asia 12. Kirkolliskokousaloite keskusrahastomaksun tason, määräytymisperusteiden sekä tarkoituksenmukaisen käytön arviointi ja selvitys niiden uudistamistarpeista

5. II käsittely

Asia 9. Kirkolliskokousaloite ortodoksisen matrikkelin laatimiseksi

Kuulemiset

Sivistysvaliokunta kuuli asiassa Itä-Suomen yliopiston teologian osaston varajohtajaa Maria Takala-Roszczenkoa.

Sivistysvaliokunnan mietintö

Päätösesitys

Sivistysvaliokunta ehdottaa aloitteen hylkäämistä.

Päätöksen perustelut

Matrikkelin aiempi aineisto on edelleen yliopiston hallussa eikä sen luovuttamisesta kirkolle ole tehty sopimusta. Materiaalin päivitys vaatii tietosuojan osalta perusteellisen ja aikaa vievän selvityksen ennen matrikkelin lopullista kokoamista ja mahdollista julkaisua. Yliopistolta saadun arvion mukaan uuden aineiston kerääminen ja matrikkelin lopullinen kokoaminen kestää 5–10 vuotta. Lisäksi matrikkelin laajuutta on ennen työn jatkamista tarkasteltava uudelleen.

22. marraskuuta 2022

Elina Palola
Sivistysvaliokunnan puheenjohtaja

Lassi Saksa
Sihteeri

6. Päätös seuraavan täysistunnon ajankohdasta

7. Ilmoitusasiat

8. Istunnon päättäminen

***

Esityslista

Kirkolliskokouksen VI täysistunto 23. marraskuuta 2022 klo 13.00

1. Alkurukous

2. Läsnäolijoiden toteaminen

3. Esityslistan hyväksyminen

4. I Käsittely

Talousvaliokunta

Asia 5. Keskusrahaston vuoden 2023 talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2024–2025

5. II käsittely

Asia 12. Kirkolliskokousaloite keskusrahastomaksun tason, määräytymisperusteiden sekä tarkoituksenmukaisen käytön arviointi ja selvitys niiden uudistamistarpeista

Talousvaliokunnan mietintö

Valiokuntien lausunnot

Valiokunta pyysi ja sai lausunnon hallintovaliokunnalta.

Hallintovaliokunnan lausunto

Hallintovaliokunta lausuu asiasta 12, että hallinnollisesta näkökulmasta voimassa olevaa lainsäädäntöä ei ole keskusrahastomaksujen osalta tarvetta muuttaa. Sellaisia hallinnollisia epäkohtia ei ole ilmennyt, jotka olisivat perusteena keskusrahastomaksua koskevien säännösten muutoksille.

Nykyiset säännökset mahdollistavat keskusrahastomaksujen maksuperusteiden tarpeelliset muutokset.

Päätösesitys

Talousvaliokunta tunnistaa aloitteessa esitetyt huolet. Talousvaliokunta katsoo, että aloitteessa esitetyillä toimenpiteillä talouteen liittyvät haasteet eivät kuitenkaan korjaannu ja yhtyy kirkollishallituksen esitykseen hylätä aloite.

Päätöksen perustelut

Uuden työryhmän perustamisen sijaan talousvaliokunta pitää kirkollishallituksen taloustyöryhmän työtä tärkeänä ja sen tulisi jatkaa työtänsä. Taloustyöryhmä on jo vuosia seurannut keskusrahastomaksujen kehitystä ja talouden tilaa. Taloustyöryhmän tulee talouspäällikön johdolla seurata talouden kehitystä

sekä arvioida riskejä. Talouspäällikkö tekee analyysien pohjalta tarvittavat esitykset kirkollishallitukselle talouden tasapainottamiseksi.

Keskusrahastomaksun määräytymisperusteiden muuttaminen aiheuttaa merkittäviä talousvaikutuksia, mikä tulisi heijastumaan välittömästi kirkon yhteiseen talouteen ja siten seurakuntien toimintaan.

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain 38 §:n ja kirkkojärjestyksen 53 §:n perusteella seurakuntien keskusrahastomaksujen määräytymisperusteet ovat seuraavat:

- 1) siitä verotettavasta tulosta, jonka perusteella on maksuunpantu tai ollut oikeus maksuunpanna kirkollisveroa, eli seurakunnan laskennallisesta kirkollisveropohjasta 0,30 %
- 2) metsien puuston myynnistä saadusta bruttotulosta 70 %:n osalta 11,5 %
- 3) vuokralle annetusta kiinteästä ja siihen verrattavasta muusta omaisuudesta saadusta bruttotulosta 70 %:n osalta 11,5 %
- 4) saaduista korko-, osinko- ym. pääomatuloista 11,5 %
- 5) papiston ja kanttorien eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden maksamista varten.

Vuoden 2020 keskusrahastomaksukertymä verotettavasta tulosta oli 2 573 296 euroa. Vuoden 2021 metsätuloista perittävä keskusrahastomaksun suuruus oli 14 923 euroa, vuokratuloista 349 697 euroa, pääomatuloista 35 965 euroa, yhteensä 400 585 euroa. Papiston ja kanttorien eläkemaksukertymä olivat 1 040 000 euroa. Kaikkiaan keskusrahastomaksuja perittiin 4 013 880 euroa vuonna 2022.

Kirkollisverokertymä eri seurakunnissa vaikuttaa merkittävästi seurakunnilta perittävän keskusrahastomaksun suuruuteen: esimerkiksi Helsingin ortodoksisen seurakunnan jokainen läsnäoleva jäsen maksaa keskimäärin 324 euroa, kun puolestaan Kaakkois-Suomen ortodoksisen seurakunnan jäsen maksaa keskimäärin 229 euroa. Tämä kirkollisveron kertymä selittää myös erot keskusrahastomaksun suuruudessa kirkon sisällä. Kirkollisverokertymän suuruuteen vaikuttaa myös kunkin seurakunnan kirkollisveroprosentti. Seurakuntalaisen maksamasta kirkollisverosta keskimäärin 20-26 % menee keskusrahastomaksuihin.

Vuosi 2020	Jäsenmäärä	Verotulot	Verot/jäsen	Kr. maksut	Kr. maksut/ jäsen	Eläkemaksut	Kr. maksut yht.	Kr. maksut/jäsen	%/verotulosta
Helsinki	21572	6,995,445 €	324 €	1,165,908 €	54 €	475,582 €	1,641,490 €	76 €	23 %
Joensuu	6530	1,714,899 €	263 €	270,774 €	41 €	98,866 €	369,640 €	57 €	22 %
Jyväskylä	2094	632,509 €	302 €	97,309 €	46 €	36,182 €	133,491 €	64 €	21 %
Kaakko	4019	919,062 €	229 €	149,037 €	37 €	85,491 €	234,528 €	58 €	26 %
Kuopio	5589	1,609,879 €	288 €	241,482 €	43 €	86,651 €	328,133 €	59 €	20 %
Pohjois	4414	1,315,056 €	298 €	190,163 €	43 €	76,522 €	266,685 €	60 €	20 %
Saimaa	1838	512,438 €	279 €	78,837 €	43 €	27,051 €	105,888 €	58 €	21 %
Taipale	2425	558,000 €	230 €	95,657 €	39 €	32,157 €	127,814 €	53 €	23 %
Tampere	4107	1,105,543 €	269 €	165,831 €	40 €	67,857 €	233,688 €	57 €	21 %
Turku	2968	690,068 €	233 €	118,297 €	40 €	53,641 €	171,938 €	58 €	25 %
Yht.	55556	16,052,899 €		2,573,295 €		1,040,000 €	3,613,295 €		

Kirkon tulojen käyttö on määritelty pykälässä 37 seuraavasti: Kirkon keskusrahasto on kirkon yhteinen rahasto, jonka tuloja käytetään kirkolliskokouksen vahvistaman talousarvion rajoissa:

- 1) kirkon yhteisen hallinnon menoihin;
- 2) hiippakuntien menoihin;
- 3) muiden kirkon yhteisten tehtävien hoitamiseen;
- 4) eläkkeisiin ja perhe-eläkkeisiin;
- 5) seurakuntien, luostareiden ja kirkon tehtävää edistävien yhteisöjen tukemiseen; sekä
- 6) muiden lakiin ja sitoumuksiin perustuvien kirkon menojen suorittamiseen.

Keskusrahastomaksujen lisäksi kirkon tulot muodostuvat valtionavustuksesta sekä toiminta- että

sijoitustuotoista. Valtionavustuksella voidaan kattaa enintään 80 % avustettavan toiminnan kokonaiskustannuksista. Myönnettyä valtionapua saa käyttää muuhun kuin saajan toimintaan vain siltä osin, kuin siihen on saatu ministeriöltä erikseen lupa.

Vuoden 2023 vahvistamaton talousarvio jakautuu tuottojen ja kulujen osalta seuraavasti:

• Valtionavustus	2 737 000 €
• Eläkemaksut	1 148 000 €
• Keskusrahasto (0,30 %)	3 049 000 €
• Tuotot	338 500 €
• Sijoitustoiminta	338 200 €
• Tulot yhteensä	7 610 700 €
• Menot yhteensä	- 7 672 800 €
• Yli- ja alijäämä	- 62 100 €

Kulujen rahoitus valtionavustuksen ja keskusrahastomaksujen kesken on seuraava:

	Kulut	Valtionavulla	Kr-maksulla
Kirkolliskokous, -hallitus	90 400 €	72 320 €	18 080 €
Hpk	1 054 700 €	675 008 €	379 692 €
Taloustoimisto	672 300 €	521 840 €	150 460 €
Keskusrekisteri	330 100 €	224 080 €	106 020 €
Henkilöstö ja lakipalvelut	306 700 €	245 360 €	61 340 €
Palvelukeskuksen yhteiset kulut	152 600 €	122 080 €	30 520 €
Kiinteistötoimi	131 200 €	104 960 €	26 240 €
Seminaari	449 900 €	319 920 €	129 980 €
Kirkon kasvatusta ja diakoniatyö	204 300 €	163 440 €	40 860 €
Kirkon tietohallinto	252 600 €	202 080 €	50 520 €
Viestintä	136 600 €	109 280 €	27 320 €
Aamun koitto	341 300 €	0 €	341 300 €
Uudistus	0 €		0 €
Keskustalo	225 700 €	131 360 €	94 340 €
Muut kiinteistöt	59 200 €		59 200 €
Tuohukset	106 500 €		106 500 €
Avustukset	1 552 000 €	634 000 €	918 000 €
Julkaisutoiminta	37 000 €		37 000 €
Eläkekassa	1 148 000 €		1 148 000 €
Poistot	273 500 €		273 500 €
Sijoitustoiminnan menot ja korkokulut	148 200 €		148 200 €
YHTEENSÄ	7 672 800 €	3 525 728 €	4 147 072 €

Seurakunnilla ja luostareilla on nykyisenkin lain mukaan oikeus hakea vapautusta osittain tai kokonaan sille määrätystä keskusrahastomaksusta tai viivästyskorosta (OrtL 38 §). Talousvaliokunta pyytää kirkollishallitusta määrittelemään tarkemmat perusteet keskusrahastomaksusta tai viivästyskorosta vapauttamiselle. Hallinnonuudistuksen ohjausryhmän väliraportissa vuodelta 2019 tavoitteena on kestävä talous ja kirkollisten palveluiden turvaaminen koko maassa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä,

että varakkaammat seurakunnat tukevat vähävaraisempien seurakuntien edellytyksiä toimia.

Siirtymä hyvinvointialueisiin vuoden 2023 alussa muuttaa kirkollisveron perusteena olevaa veropohjaa. Uudessa järjestelmässä verotuksen painopistettä siirretään kuntaverotuksesta valtion verotukseen ja kuntaverotuksessa tehtävien vähennyksien merkitys pienenee. Tämä siirtymä muuttaa kunnallisveron ja samalla myös kirkollisveron perusteena olevaa veropohjaa kunnittain eri tavoin. Veropohjan muutokset vaikuttavat myös seuraavien vuosien keskusrahastomaksujen kertymään. Kertymän ennustettavuus on seuraavien 3-4 vuoden aikana tavanomaista heikompi edellä mainittujen muutosten takia.

23. marraskuuta 2022

Markku Salminen
Talousvaliokunnan puheenjohtaja

Mikacl Honkaselkä
Sihteeri

6. Päätös seuraavan täysistunnon ajankohdasta

7. Ilmoitusasiat

8. Istunnon päättäminen

***

Esityslista

Kirkolliskokouksen VII täysistunto 23. marraskuuta 2022 klo 13.45

1. Alkurukous

2. Läsnäolijoiden toteaminen

3. Esityslistan hyväksyminen

4. II käsittely

Asia 5. Keskusrahaston vuoden 2023 talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2024–2025

Talousvaliokunnan mietintö

Valiokuntien lausunnot

Valiokunta pyysi ja sai lausunnon sivistysvaliokunnalta. Lisäksi valiokunta ottaa sivistysvaliokunnan lausunnon asiasta 7 käsiteltäväksi tässä asiakohdassa.

Sivistysvaliokunnan lausunto

Asia 5. Keskusrahaston vuoden 2023 talousarvio sekä toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2024–2025.

Kulttuuriperintöstrategian toimeenpano edellyttää ehdotuksen mukaisen moniammatillisen työryhmän perustamista. Työryhmän on osana työtään arvioitava strategian eri toimenpiteiden toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset ja niiden jakaantuminen eri toimijoiden kesken sekä mietittävä toimeenpanon realistinen aikataulu.

Sivistysvaliokunnan lausunto

Asia 7. Kirkolliskokousaloite Ukrainankielisen papin palkkaamiseksi

Vastauksena talousvaliokunnan lausuntopyyntöön asiassa 7. lausumme seuraavaa:

Keskeisimmät tavoitteet tehtävään ovat kirkollinen opetus sekä opetus suomalaisesta yhteiskunnasta ja kirkon asemasta siinä. Tämä edellyttää palkattavalta henkilöltä ainakin seuraavia asioita:

- Ymmärrys siitä mitä sotapakolaiset tarvitsevat ja millaisessa tilanteessa he ovat. Usein he tarvitsevat hengellisen opetuksen lisäksi paljon tukea ja tietoa arjen sujumiseksi.

- Riittävä ukrainan, suomen ja venäjän kielten taito sekä ymmärrys ukrainalaisesta identiteetistä.

Sivistysvaliokunnan mielestä ei ole realistista, että pappi voisi täysipainoisesti toimia koko suomen alueella. Tehtävän sopivin sijoituspaikka olisi Pohjois-Suomessa Oulun hiippakunnassa, jossa ei tällä hetkellä ole tehtävään vaadittavaa kielitaitoa.

On suunniteltava tarkoin, mikä työntekijän asema on suhteessa muihin hiippakuntiin ja seurakuntiin. Lisäksi on varmistettava, ettei työntekijä jää yksin ja irralliseksi seurakuntien perustyöstä. Jos tällainen henkilö palkataan, kirkon on varattava siihen tarvittavat resurssit.

Muut kuulemiset

Talousvaliokunnassa kuultavana olivat talouspäällikkö Henna Mynttinen, palvelukeskuksen johtaja Jari Rönkkö, kiinteistöpäällikkö Matti Rouvinen, kirkolliskokousstuertit, Valamon luostarin johtaja igumeni Mikael, Valamon opiston johtaja Sirpa Koriala, ONL ry:n toiminnanjohtaja Maria Kauppila, Filantropia ry:n toiminnanjohtaja Riina Nguyen, tiedottaja Maria Hattunen ja Aamun Koiton päätoimittaja Susanna Somppi.

Päätösesitys

Talousvaliokunta esittää hyväksyttäväksi Suomen ortodoksisen kirkon keskusrahaston vuoden 2023 talousarvion sekä toiminta- ja taloussuunnitelman vuosille 2024–2025 seuraavin muutoksin:

Talousarviovuosi 2023:

- kp 213 Aamun Koitto: lisätään 5 000 euroa julkaisualustan päivittämiseen sekä 50 000 euroa viidennen lehden julkaisemiseen
- kp 212 Viestintä: lisätään kirkon verkkosivujen ja intran uudistamishankkeen käynnistämiseksi 10 000 euroa
- kp 301 Avustukset ja yhteistyösopimukset: lisätään
  - 10 000 euroa keskeisten jumalanpalvelusten striimaukseen Uspenskin katedraalista
  - 50 000 euroa kiinteistöjen peruskorjausavustuksiin
  - 50 000 euroa kriisiavustuksiin
  - 8 000 euroa Tuohustulen julkaisemiseen
  - 20 000 euroa ukrainankielisen työn tekemiseen
- kp 111 Kirkollishallituksen kollegio: lisätään 2 000 euroa kulttuuriperintöstrategiatyöryhmän toimintaan sekä 2 000 euroa taloustyöryhmän toimintaan
- kp 401 Julkaisutoiminta: poistetaan varatut 15 000 euroa matrikkelin julkaisemiseen
- kp 114 Kuopion ja Karjalan hiippakunta: lisätään yhteensä 1 500 euroa nuorisovaltuustolle matka- ja kokouskuluihin
- kp 115 Helsingin hiippakunta: lisätään 1 500 euroa nuorisovaltuustolle matka- ja kokouskuluihin
- kp 116 Oulun hiippakunta: lisätään 2 000 euroa nuorisovaltuustolle matka- ja kokouskuluihin

Taloussuunnitelmavuosi 2024:

- kp 212 Viestintä: lisätään kirkon verkkosivujen ja intran uudistamishankkeen loppuun saattamiseen 20 000 euroa
- kp 301 Avustukset ja yhteistyösopimukset: lisätään
  - 50 000 euroa kiinteistöjen peruskorjausavustuksiin
  - 50 000 euroa kriisiavustuksiin
  - 8 000 euroa Tuohustulen julkaisemiseen
  - 20 000 euroa ukrainankielisen työn tekemiseen
- kp 111 Kirkollishallituksen kollegio: lisätään 2 000 euroa kulttuuriperintöstrategiatyöryhmän toimintaan sekä 2 000 euroa taloustyöryhmän toimintaan
- kp 401 Julkaisutoiminta: poistetaan varatut 15 000 euroa matrikkelin julkaisemiseen
- kp 114 Kuopion ja Karjalan hiippakunta: lisätään yhteensä 1 500 euroa nuorisovaltuustolle matka- ja kokouskuluihin
- kp 115 Helsingin hiippakunta: lisätään 1 500 euroa nuorisovaltuustolle matka- ja kokouskuluihin
- kp 116 Oulun hiippakunta: lisätään 2 000 euroa nuorisovaltuustolle matka- ja kokouskuluihin

Taloussuunnitelmavuosi 2025:

- kp 301 Avustukset ja yhteistyösopimukset: lisätään
  - 50 000 euroa kiinteistöjen peruskorjausavustuksiin
  - 50 000 euroa kriisiavustuksiin
  - 8 000 euroa Tuohustulen julkaisemiseen
  - 20 000 euroa ukrainankielisen työn tekemiseen
- kp 111 Kirkollishallituksen kollegio: lisätään 2 000 euroa kulttuuriperintöstrategiatyöryhmän toimintaan sekä 2 000 euroa taloustyöryhmän toimintaan
- kp 114 Kuopion ja Karjalan hiippakunta: lisätään yhteensä 1 500 euroa nuorisovaltuustolle matka- ja kokouskuluihin
- kp 115 Helsingin hiippakunta: lisätään 1 500 euroa nuorisovaltuustolle matka- ja kokouskuluihin
- kp 116 Oulun hiippakunta: lisätään 2 000 euroa nuorisovaltuustolle matka- ja kokouskuluihin

Kulttuuriperintöstrategia edellyttää taloussuunnitelmavuosina 2024 ja 2025 määrärahoja mm. ohjelmistohankintoihin ja ohjelmistojen päivittämiseen. Ohjelmistohankinnat tuovat pitkällä aikavälillä kustannussäästöjä ja lisäävät työn tehokkuutta. Esitykset kirkollishallitukselle määrärahoista tekee kulttuuriperintöstrategiatyöryhmä. Talousvaliokunta linjaa, että hankinnat toteutetaan yhteistyönä

seurakuntien kanssa, jotta voidaan saavuttaa synergiaetuja sekä kustannussäästöjä.

Talousvaliokunta yhtyy kirkollishallituksen esitykseen (asia 7) määrärahan varaamiseksi ukrainankielisen papin palkkaamiseksi. Taloudellinen resurssi sellaisenaan ei kuitenkaan ole riittävä. Sivistysvaliokunnan esittämien tavoitteiden toteuttamiseksi talousvaliokunta esittää 20 000 euron määrärahan lisäystä ukrainankieliseen työhön. Kirkollishallitus päättää lisämäärärahan ohjauksesta ja käytöstä.

Talousvaliokunta yhtyy kirkollishallituksen esitykseen, että talousarvion sitovuustaso on taloussäännön mukaisesti kustannuspaikka. Kustannuspaikkavastaavalla on harkintavalta enintään 10 prosentin suuruisiin perusteltuihin poikkeamiin ja kirkollishallituksella on kustannuspaikkakohtainen harkintavalta enintään 20 prosentin suuruisiin perusteltuihin poikkeamiin.

Talousarviovuoteen tehdyt muutokset lisäävät talousarviovuoden kustannuksia 197 000 euroa ja näin ollen talousarviovuoden 2023 tulos on alijäämäinen 259 100 euroa. Taloussuunnitelmavuosiin 2024 ja 2025 tehdyt muutokset lisäävät taloussuunnitelmavuosien kustannuksia 142 000 euroa ja 137 000 euroa. Suunnitelmavuodet 2024 ja 2025 ovat alijäämäisiä 186 100 euroa ja 156 100 euroa. Talousarviovuoden 2023 sekä suunnitelmavuosien 2024 ja 2025 alijäämä katetaan edellisten kolmen vuoden lisääntyneellä kassavirralla.

Päätöksen perustelut

Vuosien 2023–2025 talouden suunnitteluun vaikuttaa merkittävästi Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja sen seuraukset energiahintoihin sekä Suomessa kiihtyvä inflaatio.

Tilastokeskuksen laskema kuluttajahintojen vuosimuutos oli 2022 lokakuussa 8,3 %. Tilastokeskus perustelee, että kuluttajahintoja nosti vuoden takaiseen verrattuna eniten sähkön hinnan ja asuntolainojen keskiporon nousu sekä dieselin ja bensiinin kallistuminen. Tilastokeskuksen mukaan rakennuskustannukset ovat näyttäneet hidastumisen merkkejä ja nousivat lokakuussa vain 5,9 % vuodentakaisesta.

Yleinen taloustilanne heikentää merkittävästi talouden ennustettavuutta ja aiheuttaa epävarmuutta. Alustavat taloudelliset näkymät indikoivat taloustaantumasta, minkä vuoksi talousvaliokunta katsoo, että julkishallinnollisena toimijana kirkollakin on vastuu talouden elvyttämisestä.

Kirkolliskokous hyväksyi vuonna 2020 uuden tavoite- ja toimintasuunnitelman. Suomen ortodoksisen kirkon talous palvelee toiminnan ja hallinnon järjestämistä kirkossa. Toiminnalle ja hallinnolle on varattava riittävät resurssit sekä strategisten painopisteiden toteuttamiseen että lakisäateisten tehtävien hoitamiseen.

Talousvaliokunta painottaa talousarviossa vuodelle 2023 ja taloussuunnitelmissa vuosille 2024–2025 seuraavia osa-alueita: ukrainankielinen työ, kiinteistöhoito, kulttuuriperintö, digiviestintä ja nuorisotyö.

Kestävän kehityksen periaatteet on huomioitava kaikessa toiminnassa. Talousvaliokunta toteaa, että vakiintuneet järjestöjen kanssa solmitut yhteistyösopimukset tukevat strategisia linjauksia ja tältä osin järjestöjen taloudellinen tukeminen on jatkossakin perusteltua.

Siirtymä hyvinvointialueisiin vuoden 2023 alussa muuttaa kirkollisveron perusteena olevaa veropohjaa. Uudessa järjestelmässä verotuksen painopistettä siirretään kuntaverotuksesta valtion verotukseen ja kuntaverotuksessa tehtävien vähennyksien merkitys pienenee. Tämä siirtymä muuttaa kunnallisveron ja samalla myös kirkollisveron perusteena olevaa veropohjaa kunnittain eri tavoin. Veropohjan muutokset vaikuttavat myös seuraavien vuosien keskusrahastomaksujen kertymään. Kertymän ennustettavuus on

seuraavien 3-4 vuoden aikana tavanomaista heikompi edellä mainittujen muutosten takia.

Suomen ortodoksisen kirkon tilinpäätökset 2020-2022 ovat olleet ylijäämäisiä. Tulokseen vaikutti mm. sijoitustuottojen kehitys, koronapandemian vähentämä toiminta ja siitä syntyneet säästöt. Raha- ja pankkisaamiset ovat vastaavana ajanjaksona kasvaneet 500 000 euroa.

Henkilöstökulujen, palvelujen ostojen ja aine- ja tarvikekustannusten kehitys aiheuttaa paineita keskusrahastomaksun nostamiseen, mikä vaikuttaa seurakuntien taloustilanteeseen. Talousvaliokunnan nyt esittämät talouden elvyttämistoimenpiteet ovat poikkeuksellisia. Tulevaisuudessa talouden täytyy olla tasapainossa, jotta voidaan välttää keskusrahastomaksun nostaminen.

Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ovat osoittaneet, että kirkon on varauduttava kriisiavustuksiin seurakunnille. Käyttämättä jääneet kriisiavustukset ohjataan peruskorjausavustuksiin.

Kiinteistötyöryhmän raportin 2019 mukaan kirkon kaikkien kiinteistöjen (280 kpl) laskennallinen korjaustarve on yhteensä 105 miljoonaa euroa. Raportin mukaisesti 1. kategorian rakennusten (72 kpl) laskennallinen korjaustarve on noin 27 miljoonaa euroa. Tämä paljastaa tarpeen tehdä merkittävästi työtä korjaustarpeen pienentämiseksi. Kirkon myöntämät peruskorjausavustukset eivät riitä kattamaan edes yhden seurakunnan vuotuisia peruskorjaustarpeita. Seurakuntien täytyy varautua itse investointeihin ja tehdä tarvittavat päätökset kiinteistöistä luopumiseksi seurakunnan perustehtävää vaarantamatta. Peruskorjausavustukset myönnetään kiireellisyys- ja tärkeysjärjestyksessä.

Varatut määrärahat mahdollisten lakimuutosten julkaisua varten (kp 110) käytetään saatujen lausuntojen käsittelyyn sekä säädösmuutosten jatkotyöstämiseen.

Kirkko varautuu viestinnän kehittämiseen vuosina 2023 ja 2024 uudistamalla ulkoista ja sisäistä viestintää (verkkosivut, intra ja striimaukset Uspenskin katedraalista). Lehdestä julkaistaan ensi vuonna viisi numeroa johtuen seurakuntavaalivuodesta ja kirkon Tomos-asiakirjan 100-vuotisjuhlasta. Jatkossa palataan kustannussyistä neljään numeroon vuodessa. Kyselytutkimuksen perusteella kotiin jaettava lehteä pidetään tärkeänä. Säästöjä voidaan tavoitella esimerkiksi mahdollisuudella ilmoittaa lukevansa ainoastaan lehden sähköistä versiota.

Sivistysvaliokunnan hyväksytyn mietinnön (asia 11. Kirkolliskokousaloite osallistumisen toimintaohjelmasta) perusteella talousvaliokunta esittää yhteensä 5 000 euroa hiippakunnallisten nuorisovaltuustojen matka- ja kokoukuluihin. Muut mietinnön pohjalta syntyvät kulut katetaan käytettävissä olevan rahoituksen turvin.

Kirkko varautuu seuraavien viiden vuoden aikana tarpeellisten ohjelmistojen hankkimiseen ja päivittämiseen (dokumenttienhallintajärjestelmä, kiinteistötietojärjestelmä, arvoirtaimistojärjestelmä, asiakirjanhallintajärjestelmä, hr-ohjelmisto).

Kirkolliskokouksen tekemät päätökset vaikuttavat myös työntekijöiden työmäärään ja siten niillä on aina taloudellisia vaikutuksia. Vuonna 2012 palvelukeskuksessa ja hiippakunnissa työskenteli 42 henkilöä kun vastaavasti vuonna 2021 38 henkilöä. On kuitenkin huomattava, että vastaavalla ajanjaksolla kirkko on keskittänyt mm. seurakuntien talouspalvelut, keskusrekisterin ja yhteisen lehden toimittamisen palvelukeskukselle. Palvelukeskuksen työmäärä on lisääntynyt henkilöstön vähentyessä. Seurakunnille on tullut säästöjä henkilöstökuluihin ja työtehtäviä on jaettu uudelleen, mistä johtuen sekä seurakuntien että palvelukeskuksen työntekijöiden työmäärä on lisääntynyt. Tarvittaviin ohjelmistoihin investointi lisää työn tehokkuutta ja säästöjä pitkällä aikavälillä. Kuulemisten perusteella talousvaliokunta toteaa, että

kirkon taloudelliset tarpeet ovat suuremmat kuin taloudelliset resurssit, minkä vuoksi tarvitaan lisää suunnitelmallisuutta ja priorisointia pitkällä aikavälillä.

Valamon luostarin igumenin ja henkilöstöpäällikön kuulemisessa tuli esille, että luostari on ryhtynyt toimenpiteisiin kausivaihtelusta johtuvan talouden alijäämän kattamiseksi. Talousvaliokunta katsoo, että lähetekeskustelussa tuodulle ajatukselle erityistilintarkastuksesta ei ole perustetta. Valtionavustuksen määrärahat käytetään Valamon kirjaston ja konservoinnin kuluihin valtionapupäätöksen mukaisesti. Kirkollishallitus ja Valamon opisto ovat solmineet erillisen yhteistyösopimuksen.

Talousvaliokunta haluaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kirkolliskokousaloitteet sisältäisivät arvion aloitteen kustannusvaikutuksista muiden perustelujen ohella. Talousvaliokunta edellyttää kirkollishallituksen yhdessä taloustyöryhmän kanssa laativan pitkän aikavälin hahmotelman talouden reunaehdoista ja tulevaisuuden näkymistä.

23. marraskuuta 2022

Markku Salminen
Talousvaliokunnan puheenjohtaja

Mikael Honkaselkä
Sihteeri

5. Arkkipiispan päätöspuhe

6. Istunnon päättäminen

***